

กรอบความรู้เรื่องเพศภาวะในเพลงไทย Episteme of Gender on Thai Songs

จิรวุฑฒ์ รักชาติ

กาญจนา แก้วเทพ

บทคัดย่อ

การศึกษากรอบความรู้เรื่องเพศในเพลงไทยพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงขอบฟ้าทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศในสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยซึ่งปรากฏในบทเพลงไทยที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศให้แก่คนในสังคมในแต่ละช่วงเวลา ร่วมกับพื้นที่การสื่อสารอื่นๆ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษากรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ชายหญิงที่ปรากฏในเนื้อร้องของบทเพลงไทยประเภทต่างๆ โดยออกแบบงานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบโบราณคดีของความรู้ในส่วนของการศึกษาวัตถุ ของวาทกรรมในการศึกษาผู้ชาย ผู้หญิง และความสัมพันธ์ชายหญิงในฐานะของวัตถุแห่งความรู้เรื่องเพศที่ปรากฏในเนื้อร้องของบทเพลงไทยประเภทต่างๆ ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า กรอบความรู้เรื่องเพศที่ปรากฏในสังคมไทยตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันที่กำหนดความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ชายหญิงนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ กรอบความรู้เรื่องเพศแบบเดิมจากศาสนาที่อาศัยหลักของการจัดระเบียบซึ่งพบในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และกรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากวิทยาศาสตร์ที่อาศัยมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการจัดการความสัมพันธ์ต่างๆ โดยจะเริ่มพบรอยแตกระหว่างกรอบความรู้เดิมที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่กรอบความรู้แบบใหม่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 และได้รับการยอมรับโดยสมบูรณ์หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา นอกจากนี้กรอบความรู้ยังแสดงความสัมพันธ์กันระหว่างพื้นที่การสื่อสาร อำนาจของสถาบันที่สร้างหรือกำหนดความรู้ และรูปแบบของความรู้ที่มีเหตุผลในแต่ละช่วงเวลาอย่างแยกไม่ออกอีกด้วย

คำสำคัญ: กรอบความรู้, ความรู้, เพศวิถี, เพศภาวะ, เพลงไทย

จิรวุฑฒ์ รักชาติ (ว.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550) กำลังศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกาญจนา แก้วเทพ (Ph.D., University of Paris, 1984) เดิมเป็นรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปัจจุบันเป็นนักวิชาการประจำสถาบันคลังสมองของชาติ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “กรอบความรู้เรื่องเพศตามทัศนะของฟูโกต์ในเพลงไทย” ของจิรวุฑฒ์ โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา เป็นที่ปรึกษา ได้รับการประเมินวิทยานิพนธ์ในระดับดีมากและได้รับการสนับสนุนทุนวิทยานิพนธ์จาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

Abstract

The research of sexual episteme on Thai songs aims to reveal the horizon of thoughts about sexual knowledge in Thai history from Thai songs. The lyrics in Thai songs function for educating persons about sexuality in Thai society together with other communication areas. The objectives of this study are to study sexual episteme that order masculinity femininity and their sexual relationships emerge on the sorts of Thai songs. This qualitative research employed archaeology of knowledge (the formation of objects) as a methodology. The objects of sexual discourse are 'man' 'woman' and 'man-woman relations' in lyrics of Thai songs during Rattanakosin era (C.1781-2013)

The results reveal that sexual episteme ordering masculinity, femininity and sexual relationships can divide to two types of sexual episteme.

1) the old sexual episteme from religion using 'Order' for sexual knowledge in early Rattanakosin era (c.1781-1855), and

2) the new sexual episteme from science using 'Man' in the center of sexual relationships that start from the King Rama IV era and develop perfectly after the democratic revolution (c.1932-2013) In addition , episteme reveal correlation between the communication areas, the power of the institutions constructing and ordering knowledge and the different forms of rational knowledge in Thai history.

Keywords: Episteme, Knowledge, Sexuality, Gender, Thai Songs

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การศึกษาเรื่อง “กรอบความรู้เรื่องเพศสภาพในเพลงไทย” เป็นความพยายามในการศึกษาขอบฟ้าทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศของคนในสังคมในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ผ่านสื่อเพลงที่มีลักษณะร่วมสมัย

ซึ่งถือเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีคิดของคนในแต่ละสังคมทั้งในเชิงพื้นที่และเวลาที่มีความแตกต่างกันออกไป เนื่องจากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศให้แก่ผู้ฟังถือเป็นบทบาทสำคัญของสื่อเพลงที่ปรากฏอยู่ในแต่ละยุคสมัย โดยสามารถพบตัวอย่างได้จากการศึกษาเกี่ยวกับเพลงและบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ที่ผู้ฟังเพลงไทยสากลจะสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองต่างๆ ต่อโลกและต่อตนเอง รวมทั้งการแสดงออกหรือมีมุมมองเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้อื่นในทางสังคมได้ (พัลพงศ์ สุวรรณวาทีน, 2536; จตุรงค์ ดวงมณี, 2539) เพลงจะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศโดยอาศัยการอ้างอิงกับความรู้จากสาขาวิชาต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อสังคมในช่วงเวลานั้น เช่น ความรู้ที่มาจากความเชื่อเกี่ยวกับภูตผี พุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ วิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ เช่น แพทย์ศาสตร์หรือจิตวิทยา แนวคิดแบบเสรีนิยมหรือแนวคิดสตรีนิยม ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าเพลงไทยในแต่ละช่วงเวลาสามารถใช้ในการแสดงคุณลักษณะเฉพาะของความรู้เรื่องเพศในแต่ละยุคสมัย และสามารถแสดงรอยแตก (break) ของความรู้เรื่องเพศที่หมายความถึงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงความคิดหรือมุมมองที่เกี่ยวกับเรื่องเพศของสังคมจากรูปแบบหนึ่งไปสู่รูปแบบใหม่ซึ่งอาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในทางประวัติศาสตร์ได้เช่นเดียวกันด้วย

จากการศึกษาในเรื่องของเพศสภาพในสังคมไทยช่วงเวลาต่างๆ ได้พบว่าความเป็นชายและความเป็นหญิงมีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่พึงปฏิบัติต่อกันที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกันด้วย โดยจะพบการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ชายหญิงในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่เปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงเป็นผู้นำผู้ชายในพื้นที่สาธารณะได้ แต่ต้องอยู่ในข้อจำกัดบางอย่างที่ไม่ทำให้สถานภาพของเพศชายสิ้นคลอน เช่น ผู้หญิงต้องแต่งกายเป็นชาย ขณะที่ผู้หญิงยังคงต้องเป็นผู้ตามผู้ชายในพื้นที่ส่วนตัว ปรากฏในวรรณคดี พระอภัยมณี (วราษ จรุงรัตนางค์,

2551) มาสู่ความสัมพันธ์ชายหญิงในสมัยปัจจุบันที่พบว่าผู้ชายมีสถานะที่เหนือกว่าผู้หญิงทั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวผ่านสื่อประเภทตำราเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาและสื่อภาพยนตร์ไทย (นิตยา ชูโต, 2539; วิชชา สันทนาประสิทธิ์, 2543) ดังนั้นน่าจะกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายและผู้หญิงน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกันกับการเปลี่ยนแปลงความเป็นชายและความเป็นหญิงที่ได้รับการปรับเปลี่ยนในช่วงเวลาต่างๆ ด้วยเช่นเดียวกัน และเนื่องจากสื่อเพลงเป็นสื่อที่ปรากฏในวัฒนธรรมไทยเป็นเวลายาวนาน การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเพศภาวะในเพลงไทยประเภทต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลาจึงน่าจะสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้และอำนาจที่ทำการกำกับความคิด ความเชื่อ หรือความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศในแต่ละช่วงเวลาของคนในสังคมไทยในช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไปได้ ด้วยเช่นเดียวกัน

ข้อสังเกตสำคัญ คือ ความรู้ ความเชื่อ วิธีคิด หรือวิธีการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศในแต่ละยุคสมัยในสังคมไทยน่าจะมีที่มาจากกรอบของความรู้ที่มีรูปแบบที่แตกต่างกันซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องเพศแบบต่างๆ และสถาบันที่มีอำนาจในการสร้างและกำหนดความรู้เรื่องเพศในช่วงเวลาเหล่านั้น ด้วยเสมอ โดยกรอบความรู้เรื่องเพศเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นเบ้าหลอมของบรรดาข้อเขียนหรือคำพูดต่างๆ ที่หมุนเวียนในสังคมผ่านสื่อต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงเกี่ยวกับเรื่องเพศในแต่ละยุคสมัยผ่านสิ่งที่เรียกว่าวาทกรรมที่จะทำหน้าที่ในการกำหนดเรื่องเพศว่าผู้หญิงและผู้ชายคืออะไร ควรคิดหรือประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร และควรจะมีการคิดหรือปฏิบัติระหว่างกันอย่างไร โดยกรอบความคิดที่ใช้ในการกำหนดความเป็นชายและความเป็นหญิงในสังคมไทยแต่ละช่วงเวลานั้นน่าจะมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกรอบความรู้ (Episteme) ของ มิเชล ฟูโกต์ ที่แสดงให้เห็นถึงกรอบหรือเครือข่ายที่ใช้ในการสร้างความรู้ในแต่ละยุคสมัยเช่นเดียวกันด้วยโดยการศึกษากรอบความรู้ที่จะใช้ในการงานวิจัยนี้จะให้ความสำคัญเฉพาะ

กรอบความรู้ที่ทำหน้าที่ในการกำหนดเรื่องเพศที่ปรากฏในสื่อประเภทเพลงที่ครอบคลุมเรื่องความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเป็นหลัก

คำถามนำการวิจัย

1. กรอบความรู้ที่กำหนดความเป็นชายที่ปรากฏอยู่ในเพลงไทยเป็นอย่างไร
2. กรอบความรู้ที่กำหนดความเป็นหญิงที่ปรากฏอยู่ในเพลงไทยเป็นอย่างไร
3. กรอบความรู้ที่กำหนดความสัมพันธ์ชายหญิงที่ปรากฏอยู่ในเพลงไทยเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความเป็นชายที่ปรากฏอยู่ในเพลงไทย
2. เพื่อศึกษากรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความเป็นหญิงที่ปรากฏอยู่ในเพลงไทย
3. เพื่อศึกษากรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ปรากฏอยู่ในเพลงไทย

แนวคิด และทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 4 แนวคิดหลัก ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเพลงไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน

เพลงไทยนั้นมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการถ่ายทอดเรื่องเพศในฐานะที่เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเองในฐานะผู้ชายและผู้หญิง รวมทั้งเป็นแหล่งอ้างอิงต่อการปฏิบัติต่อกันระหว่างเพศ (พัลพงศ์ สุวรรณวาทิน, 2536; จตุรงค์ ดวงมณี, 2539) นอกจากนี้บทเพลงยังเป็นที่บรรจรวาทกรรมที่เกี่ยวกับเพศที่ถูกสร้างขึ้นจากสถาบันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นศาสนา รัฐ กษัตริย์ หรือสถาบันทางการแพทย์ ดังนั้นเพลงไทยจึงมีความสำคัญในการปลูกฝังความรู้เรื่องเพศให้แก่คนในสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย โดยการเปลี่ยนแปลงของความเป็นหญิงและความเป็นชายที่ปรากฏในการศึกษาเพลงไทย

ประเภทต่างๆ ทั้งในเพลงลูกทุ่ง (นันทา วีรวิทยานุกูล, 2541) เพลงไทยสมัยนิยม (มิตรารักษ์ อยู่สถาพร, 2539) และ เพลงฮิปฮอป (ศรุตฯ แจ็งสว่าง, 2550) นั้นน่าจะได้รับการอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของความรู้แบบใหม่จากวิทยาศาสตร์แบบตะวันตกในช่วงหลังสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ที่เข้ามาแทนความรู้เรื่องเพศจากพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ที่เป็นหลักในการอ้างอิงเกี่ยวกับเรื่องเพศของคนไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่นเดียวกันด้วย (นิภา จีรภัทร์, 2539)

2. แนวคิดเรื่องกรอบความรู้

มิเชล ฟูโกต์ (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 498-499) ให้ความหมายว่า กรอบความรู้ หมายถึง กรอบที่ทำการกำกับเครือข่ายของความรู้ ความเชื่อ วิธีคิด วิธีเข้าใจสิ่งต่างๆ ในยุคหนึ่ง กรอบความรู้เป็นเป้าหมายลุ่มลึกและข้อเขียนในเรื่องต่างๆ ที่ไหลเวียนไปมาอยู่ในสังคมที่เรียกว่า “วาทกรรม” และเป็นแหล่งอ้างอิงของผู้คนในยุคหนึ่งๆ ที่จะหยิบยื่นความหมายและคุณค่าให้แก่สรรพสิ่ง ขณะที่กรอบความรู้เรื่องเพศก็มีลักษณะที่เป็นกฎเกณฑ์เชิงลึกที่กำหนดให้คนในสังคมที่มีอยู่เฉพาะในบางช่วงเวลา โดยคนในยุคหรือสมัยนั้นเชื่อว่ามีมาก่อนแล้วตามธรรมชาติหรือมีลักษณะที่เป็นสากลโลกที่มีมาก่อนกฎเกณฑ์ตามธรรมชาตินี้ได้เข้ามากำหนดการคิดหรือความเข้าใจความเป็นหญิง ความเป็นชาย และกำหนดว่าควรกระทำอย่างไรเพื่อให้เหมาะสมกับธรรมชาติที่ผู้หญิง และผู้ชายถูกกำหนดมาเช่นนั้น ดังนั้นจากมุมมองตามแนวคิดเรื่องกรอบความรู้แล้ว ความเป็นชายหรือความเป็นหญิงที่เราเข้าใจนั้นไม่มีการเชื่อมโยงกันตามธรรมชาติ แต่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนออกจากกรอบความรู้หนึ่งไปอีกรอบความรู้หนึ่งที่ส่งผลต่อการอธิบายเรื่องเพศให้มีความแตกต่างกันสิ่งที่เราคิด รู้ หรือเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นชาย ความเป็นหญิง และการปฏิบัติต่อกันอันเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างเพศนั้นจึงเป็นสิ่งที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ อันเป็นผลมาจากการควบคุมของกรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดเอาไว้

3. แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมโดยระเบียบวิธีแบบโบราณคดีของ มิเชล ฟูโกต์

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ใช้การศึกษาวาทกรรมในส่วน ของรูปแบบของวัตถุ (the formation of objects) ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของระเบียบวิธีแบบโบราณคดีในการศึกษา กรอบความรู้เรื่องเพศ โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนด วัตถุของวาทกรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศ คือ ผู้ชาย ผู้หญิง และความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง อันได้แก่ คู่เวียง หรือคนรัก โดยการศึกษา รูปแบบของวัตถุ นั้น จัดได้ว่าเป็น การศึกษามิติของวาทกรรมที่มีความเป็นรูปธรรม มากที่สุด โดยวัตถุต่างๆ เหล่านี้จะถูกตั้งชื่อ กำหนด ขอบเขต ถูกวิเคราะห์ และหลังจากนั้นก็จะถูกแก้ไข ถูกนิยามใหม่ ถูกทำลาย และถูกลบออกไป กระบวนการ ต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นของวัตถุต่างๆ เหล่านี้เองที่เรา สามารถนำมาอธิบายถึงกฎเกณฑ์ของการมีอยู่ทาง วัตถุในทางวาทกรรม ซึ่งปรากฏขึ้นในถ้อยแถลงต่างๆ จำนวนมากที่กระจัดกระจายในทางประวัติศาสตร์ โดยการศึกษา รูปแบบของวัตถุของวาทกรรมนั้น มีความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างการกำหนดพื้นผิว ของการปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกของวัตถุ ผู้มีอำนาจ ในการกำหนดขอบเขตของวัตถุ และการวิเคราะห์ ตะแกรงของรายละเอียด (Foucault, 1972, p. 40-49)

รูปแบบของวัตถุของวาทกรรม (Formation of objects) เป็นหนึ่งในสี่รูปแบบของการศึกษาวาทกรรม แบบโบราณคดีของความรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยวัตถุของ วาทกรรมรูปแบบของแบบแผนของการพูดหรือเขียน รูปแบบของแนวคิด และรูปแบบของกลยุทธ์ โดย รูปแบบของวัตถุของวาทกรรมนี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่ปรากฏ ชัดเจนที่สุดในพื้นที่ของการสื่อสารต่างๆ โดยการ วิจัยนี้จะมุ่งทำการศึกษาเฉพาะวัตถุของวาทกรรม เรื่องเพศ คือ ผู้ชาย ผู้หญิง และความสัมพันธ์ระหว่าง ชายหญิง (ก่อนแต่งงาน คู่เวียง เพื่อน หรือคนรัก) ที่ปรากฏในสื่อเพลงซึ่งถือเป็นพื้นที่ของการสื่อสาร อย่างหนึ่ง โดยการศึกษา รูปแบบของวัตถุของวาทกรรม เรื่องเพศในเพลงนั้นจะต้องทำการศึกษองค์ประกอบ สามประการร่วมกันดังนี้

ก) การกำหนดพื้นผิวของการปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกของวัตถุ (the first surfaces of their emergence) โดยองค์ประกอบนี้จะศึกษาว่าวัตถุนั้นได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อใด เพราะพื้นผิวของการปรากฏขึ้นของวัตถุนั้นไม่ได้มีลักษณะแบบเดียวกันทั้งหมดสำหรับแต่ละสังคม แต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกันทางประวัติศาสตร์ และสามารถปรากฏอยู่ในรูปแบบของวาทกรรมที่แตกต่างกันด้วย ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ชายหญิงแบบเพื่อนหรือสหายซึ่งถือว่าเป็นวัตถุของวาทกรรมเรื่องเพศอย่างหนึ่งนั้นไม่ปรากฏในสังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่เริ่มปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อพบการเข้ามาของความคิดเรื่องเสรีนิยมในสังคมไทยหลังการประกาศใช้สนธิสัญญาเบาว์ริงเมื่อ พ.ศ. 2398 ซึ่งนำไปสู่การเรียกร้องความเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงในฐานะมนุษย์ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้หญิงออกมาประกอบอาชีพและศึกษาเล่าเรียนในพื้นที่สาธารณะอย่างโรงเรียนแทนการศึกษาในบ้านในเวลาต่อมาขณะที่การเริ่มเปลี่ยนพื้นที่ของการศึกษาจากวัดซึ่งจำกัดเฉพาะผู้ชายเท่านั้นที่ศึกษาเล่าเรียนได้มาสู่โรงเรียน ทำให้ผู้ชายและผู้หญิงสามารถอยู่ใกล้ชิดกันและสร้างความสัมพันธ์แบบเพื่อนหรือสหายได้เป็นครั้งแรกด้วย

ข) ผู้มีอำนาจในการกำหนดขอบเขต (the authorities of delimitation) โดยองค์ประกอบนี้เป็นการให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่องของอำนาจผ่านวิธีการระบุว่าผู้ใดหรือสถาบันใดที่มีอำนาจหลักของสังคมในการกำหนด ระบุ ตั้งชื่อ และติดตั้งตัวของวัตถุนั้นๆ โดยสถาบันในการระบุนั้นไม่จำเป็นต้องมีเพียงสถาบันเดียว แต่อาจเป็นการประสานกันระหว่างสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจในสังคมนั้นๆ ในช่วงเวลานั้นก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ชายหญิงในฐานะเพื่อนหรือสหายนั้นไม่ปรากฏขึ้นมาก่อนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ปรากฏขึ้นผ่านการกำหนดของสถาบันสมัยใหม่จากสังคมตะวันตกที่ปรากฏตัวขึ้นและมีอำนาจมากขึ้นตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา โดยสถาบันเหล่านี้

นั้นได้ร่วมกันสร้างสถานะของเพื่อนหรือสหายระหว่างเพศขึ้นเพื่อทำการเรียกร้องความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง โดยสถาบันเหล่านี้ทำงานร่วมกันในรูปแบบของเครือข่ายของสถาบันที่มีอำนาจคือสถาบันชาติ (ชายและหญิงเป็นเพื่อนร่วมชาติ) สถาบันเศรษฐกิจ (ชายและหญิงต่างมีพลังแรงงานเพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน) และการแพทย์ (ชายและหญิงต่างมีสถานะเป็นมนุษย์หรือเพื่อนมนุษย์ในทางชีววิทยาและจิตวิทยาเช่นเดียวกัน) เป็นต้น

ค) การวิเคราะห์ตะแกรงของรายละเอียด (the grids of specification) โดยองค์ประกอบสุดท้ายนี้ให้ความสำคัญลงไปที่คุณลักษณะเฉพาะในการสร้างความรู้ซึ่งจะทำการศึกษาระบบของวัตถุที่มีความแตกต่างกันนั้นว่าถูกแบ่งแยกอย่างไร มีความขัดแย้งกันอย่างไร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีการจัดกลุ่มใหม่อย่างไร ถูกจัดจำแนกอย่างไร ถูกสืบสายมาจากวัตถุอื่นๆ จนกลายมาเป็นวัตถุของวัตถุของวาทกรรมนั้นได้อย่างไร ตะแกรงของรายละเอียดหรือกลยุทธ์ของความรู้ไม่ได้หมายถึงความรู้ที่มาจากสาขาวิชาเฉพาะต่างๆ อย่างเช่น ความรู้จากพุทธศาสนา ความรู้จากชีววิทยา หรือความรู้ทางการแพทย์แต่เพียงผิวเผินเท่านั้น แต่หมายถึงคุณลักษณะเชิงลึกของความรู้ที่ปรากฏภายในความรู้เรื่องเพศแขนงต่างๆ เหล่านั้น โดยคุณลักษณะเชิงลึกเหล่านี้จะมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาและอาจปรากฏความแตกต่างกันของหลักเกณฑ์เชิงลึกนั้น แม้แต่ในความรู้ของสาขาต่างๆ ซึ่งได้กล่าวอ้างถึงความต่อเนื่องในทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานนั่นเองด้วย

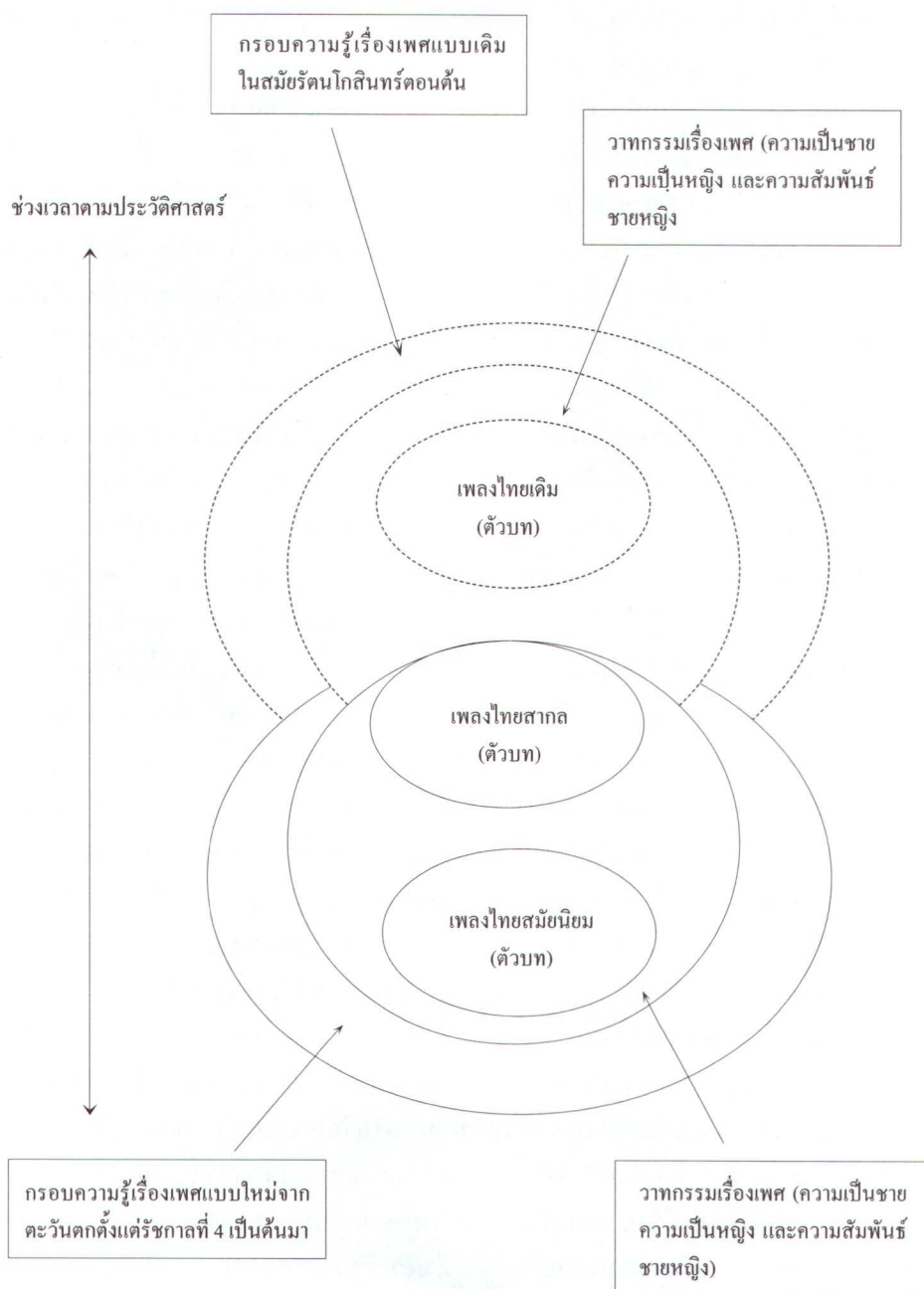
4. แนวคิดเรื่องมนุษยนิยม

แนวคิดมนุษยนิยมหมายถึง ปรัชญาของการกระทำเพื่อให้เกิดความดียิ่งขึ้นในความเป็นมนุษย์ทั้งหมดในโลกที่ถูกอธิบายเฉพาะมิติทางธรรมชาติ และมีความสอดคล้องกับระเบียบวิธีต่างๆ ของการใช้เหตุผลและประชาธิปไตย นอกจากนี้โดยทั่วไปแล้วแนวคิดมนุษยนิยมยังเป็นแนวทางในการคิดและ

การกระทำประการหนึ่งสำหรับมนุษย์ทั่วไปที่สนับสนุนการมองหาความสุขและการใช้ชีวิตที่มีประโยชน์อย่างแท้จริง (Lamont, 1949) แนวคิดมนุษยนิยมนั้นมีอิทธิพลสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงกรอบความรู้เรื่องเพศจากสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่มาจากความรู้ทางศาสนาให้เข้าสู่กรอบความรู้แบบใหม่จากตะวันตกที่สนับสนุน

ความเท่าเทียมกัน ความมีอิสระเสรี และสนับสนุนการแสวงหาความสุขของมนุษย์ที่หลากหลาย ซึ่งจะเริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่การรับเอาระบบเศรษฐกิจแบบเสรีจากตะวันตกเข้าสู่สังคมไทยตั้งแต่การตกลงทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2398 และได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษากรอบความรู้เรื่องเพศในเพลงไทยต้องทำการศึกษาเรื่องเพศผ่านสองขั้นตอนคือ

1. การศึกษารูปแบบวาทกรรมเรื่องเพศที่ปรากฏในบทเพลงไทย โดยใช้ระเบียบวิธีแบบโบราณคดีในการศึกษาวาทกรรมเรื่องเพศที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงไทยสมัยต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษารูปแบบของวัตถุของวาทกรรม โดยจะทำการศึกษาการปรากฏขึ้นบนพื้นผิวของวัตถุ (ผู้ชาย ผู้หญิง และความสัมพันธ์ชายหญิง) สถาบันที่มีอำนาจในการกำหนดวัตถุเหล่านั้น และตระแกรงของรายละเอียดซึ่งแสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการความรู้เรื่องเพศที่จะมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์

2. การศึกษากรอบความรู้เรื่องเพศโดยทำการอ้างอิงจากรูปแบบของวาทกรรมเรื่องเพศที่ได้จากการศึกษารูปแบบของวัตถุของวาทกรรม เพื่อทำการอธิบายถึงกรอบความรู้เรื่องเพศที่ปรากฏในบทเพลงไทยสมัยต่างๆ

ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเนื้อเพลงหรือคำร้องของเพลงไทยทุกชนิดที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทย ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยมุ่งศึกษาความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงไทยประเภทต่างๆ ซึ่งสัมพันธ์กับช่วงเวลาก่อนที่ความรู้เรื่องเพศจากวิทยาศาสตร์ จากตะวันตก จะเริ่มเข้ามาสู่สังคมไทย (สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น) ช่วงเวลาที่ความรู้เรื่องเพศวิทยาศาสตร์เริ่มเข้าสู่สังคมไทย และทำการปะทะกับความรู้เรื่องเพศแบบเดิมจากศาสนา (สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475) และช่วงเวลาที่ความรู้เรื่องเพศแบบวิทยาศาสตร์มีอำนาจสูงสุดเหนือความรู้เรื่องเพศจากศาสนาแบบเดิมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยสมบูรณ์ (สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน) โดยการศึกษาเพลงไทยประเภทต่างๆ ทั้ง 3 ยุคนั้น มีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะมุ่งศึกษาบทเพลงไทยเดิม (เพลงเถาและเพลงตับ) ที่นำมาจากบทละครหรือ

บทเสภา ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ เนื่องจากบทเพลงไทยเดิมมีข้อจำกัดที่แต่ละเพลงมีบทหรือเป็นกลอนเพียง 3 บท ซึ่งไม่ใช่บทเพลงที่มีเนื้อเรื่องจบในเพลงเช่นเดียวกับบทเพลงไทยสากลหรือเพลงไทยสมัยนิยมยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกบทละครหรือบทเสภาที่ถูกใช้เป็นบทหรือเพลงไทยเดิมจำนวนมากที่สุดสองอันดับโดยคัดเลือกจากสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติและบทหรือเพลงเถา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2544) และสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัติและบทหรือเพลงดับประวัติเพลงหน้าพาทย์ และเพลงโหมโรง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2550) คือ บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน และบทละครเรื่องอิเหนา ขณะเดียวกันเพลงพื้นบ้านทั้งหมดที่ถูกขบร้องในช่วงเวลานี้ไม่สามารถรวบรวมได้เนื่องจากพบข้อจำกัดที่บทเพลงดังกล่าวขาดการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

2. สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จะทำการศึกษาบทเพลงที่ถูกประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลานี้คือ 1) บทเพลงไทยเดิม (เพลงเถา และเพลงตับ) ที่นำบทหรือมาจากบทละคร ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ โดยคัดเลือกจากสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติและบทหรือเพลงเถา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2544) และสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัติและบทหรือเพลงดับ ประวัติเพลงหน้าพาทย์ และเพลงโหมโรง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2550) และ 2) บทเพลงไทยสากลที่เริ่มประพันธ์ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา ได้แก่ บทละครร้อง โดยจะทำการศึกษาทั้งหมดที่รวบรวมจากสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคประวัติเพลงเกร็ดและเพลงละครร้อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2550) โดยผู้วิจัยได้เลือกบทละครหรือบทเสภาที่ใช้เป็นเนื้อร้องในเพลงไทยเดิมประเภทเพลงเถาจำนวน 7 เรื่อง เนื้อร้องจากเพลงไทยเดิมประเภทเพลงดับอีกจำนวน 6 เพลง และเพลงไทยสากลประเภทบทละครร้องหรืองานนิพนธ์อื่นๆ ที่ถูกนำมาใช้เป็นเนื้อเพลงขบร้องจำนวน 16 เรื่อง ขณะที่เพลงพื้นบ้านทั้งหมดที่ถูกขบร้องในช่วงเวลานี้ไม่สามารถรวบรวมได้เนื่องจากพบข้อจำกัดในการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

3. สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันนั้นได้ทำการศึกษาบทเพลงที่ปรากฏขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันนี้คือ 1) เพลงไทยสากลประเภทเพลงผู้ดีและเพลงตลาดที่ประพันธ์ขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2507 ซึ่งถือว่าเริ่มมีการจัดประเภทเพลงจากเพลงผู้ดีมาเป็นเพลงลูกกรุงและเพลงตลาดมาเป็นเพลงลูกทุ่ง โดยจะนำบทเพลงทั้งหมดที่สามารถรวบรวมจากหนังสือรวมเพลงและสามารถอ้างอิงได้ว่าถูกประพันธ์หรือถูกขับร้องในช่วงเวลานี้มาทำการศึกษาทั้งหมด 2) เพลงไทยสากลประเภทเพลงลูกกรุงและเพลงลูกทุ่งที่ถูกนิยามโดยนายจาง รังสิกุล เมื่อ พ.ศ. 2507 เป็นต้นมาจนถึงก่อน พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นช่วงที่การผลิตเพลงเริ่มมีลักษณะเป็นการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น โดยจะทำการศึกษาเฉพาะเพลงที่ได้รับความนิยมจากหนังสือรวมเพลงยอดนิยมและสามารถอ้างอิงได้ว่าเป็นบทเพลงที่ประพันธ์หรือถูกขับร้องโดยศิลปินในช่วงเวลานั้นเท่านั้น โดยเพลงไทยทั้งในกลุ่มที่ 1 และ 2 ถูกรวบรวมรวมกันได้ทั้งหมดจำนวน 770 เพลง และ 3) เพลงไทยสมัยนิยมทั้งเพลงไทยสมัยนิยมและเพลงลูกทุ่งสมัยนิยมที่ปรากฏขึ้นหลัง พ.ศ. 2528 ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยเพลงกลุ่มนี้จะคัดเลือกจากหนังสือเพลง ซึ่งรวมเพลงไทยสมัยนิยมและเพลงลูกทุ่งสมัยนิยมที่ได้รับความนิยมสูงในแต่ละปีมาทำการศึกษาเท่านั้น โดยรวบรวมเพลงไทยสมัยนิยมที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 6,891 เพลง และเพลงลูกทุ่งสมัยนิยมจำนวน 4,069 เพลง

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก เพื่อตอบคำถามนำวิจัยและวัตถุประสงค์การศึกษา

ขุนช้างขุนทรเจ้าพระพุทธรเจ้า
คิ้วชะตาราตีมีลากศการ

1. กรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความเป็นชายที่ปรากฏในเพลงไทย
2. กรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความเป็นหญิงที่ปรากฏในเพลงไทย
3. กรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ปรากฏอยู่ในเพลงไทย

1. กรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความเป็นชายที่ปรากฏในเพลงไทย

เมื่อใช้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ว่าทกรรมแบบโบราณคดี (Archaeology) ในระดับของรูปแบบของวัตถุ (the formation of objects) พบการปรากฏขึ้นของผู้ชายในสังคมไทยจากการศึกษาบทเพลงไทยตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุคคือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งการปรากฏขึ้นของผู้ชายได้เป็นสองส่วนสำคัญดังนี้

1.1 การปรากฏขึ้นของผู้ชายในฐานะทรัพย์สิน โดยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นพบการปรากฏขึ้นของผู้ชายในฐานะทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์และในฐานะของขวัญที่แสดงมิตรไมตรีปรากฏในบทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนและบทละครเรื่องอิเหนาซึ่งถูกนำไปใช้ขับร้องในบทเพลงไทยเดิมประเภทเพลงเถาจำนวนมากในช่วงเวลานั้นซึ่งแสดงให้เห็นอำนาจของสถาบันกษัตริย์ในการจัดการผู้ชายในสังคมไทยในฐานะทรัพย์สินและสามารถส่งมอบให้แก่ผู้ใดก็ได้ตามต้องการ โดยพบตัวอย่างได้จากการถวายบุตรของขุนศรีวิชัยให้แก่กษัตริย์เอาไว้ใช้งานดังนี้

ขอทูลเกล้าถวายไว้เป็นทหาร
มาสู่โพธิสมภารพระทรงชัย

(บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน, 2555, น. 102-103)

เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้น พบว่าสถาบันกษัตริย์เริ่มมีอำนาจน้อยลง แม้ว่าจะยังปรากฏผู้ชายในฐานะทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์อยู่แต่เริ่มพบการขาดหายไปของชายในฐานะวัตถุที่เป็นของขวัญที่แสดงมิตรไมตรีของกษัตริย์

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันนั้น พบว่าการหายไปของผู้ชายในฐานะทรัพย์สินซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ชายมีอิสระจากการควบคุมของสถาบันกษัตริย์ที่มีอำนาจในการควบคุมผู้ชายแต่เดิมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอย่างสมบูรณ์

1.2 การปรากฏขึ้นของผู้ชายในฐานะของชายงาม โดยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น พบว่าความงามของผู้ชายนั้นมีความสัมพันธ์กับชาติกำเนิดซึ่งหมายความว่าชนชั้นสูงเท่านั้นที่ทำการผูกขาดความงามรูปแบบต่างๆ ของผู้ชายเอาไว้ ความงามของชายในช่วงเวลานี้คือ ผู้ชาย

ขุนแผนแสนสวยภาพกราบกราน
ตามแต่ลิ้นไหมแลพินัย

เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ความงามของผู้ชายไม่ได้ถูกผูกติดกับชนชั้นของชาติกำเนิดอีกต่อไป ทำให้การกำเนิดเป็นชนชั้นสูงไม่จำเป็นต้องมีความงามในรูปแบบต่างๆ อีกต่อไปด้วย ขณะเดียวกันชนชั้นล่างเริ่มแสดงความงามที่เป็นแบบชนชั้นล่างเองปรากฏในบทละครที่ถูกนำมาเป็นเนื้อร้องหรือเพลงสากลประเภทต่างๆ ในช่วงเวลานั้นมากขึ้น ขณะที่ความงามทางกายของผู้ชายนั้นเริ่มพบว่ารูปร่างที่กำยำกลายเป็นความงามแบบใหม่ซึ่งมีอิทธิพลจากชนชั้นล่างเริ่มมีอำนาจมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่ต้องเปิดประเทศเพื่อทำการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกซึ่งส่งผลให้ร่างกายกำยำมีประโยชน์ต่อการใช้แรงงานเพื่อทำการผลิตสินค้า ในขณะที่เดียวกันร่างกายที่สะอาดปราศจากเหงื่อไคลก็เปลี่ยนแปลงจากค่านิยมของความสะอาดแบบพราหมณ์ มาเป็นความสะอาดแบบสุขอนามัย จากความรู้ทางการแพทย์ เช่นเดียวกันนี้การแต่งกาย

ที่มีความงามทางกายแบบออร์ชอเรียนแอ็น มีร่างกายที่สะอาดสะอาดซึ่งเป็นอิทธิพลของความรู้เรื่องพรหมจรรย์ตามศาสนาพราหมณ์ รวมถึงการประดับตกแต่งร่างกายแบบผู้ชายที่แสดงสถานะของชนชั้นสูงแบบกษัตริย์หรือขุนนาง ในทางตรงกันข้ามคุณลักษณะของการมีร่างกายกำยำล่ำสัน ร่างกายไม่สะอาดจากการทำกรางานหรือการแต่งกายแบบชนชั้นล่าง เช่น ไพร่ หรือทาสแสดงให้เห็นถึงความไม่งามอันเนื่องจากการผูกติดกับชาติกำเนิดตามลักษณะของชนชั้นล่างนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบความงามทางจิตใจของชายสองประการ คือ การมีจิตใจซื่อสัตย์และการให้อภัย ซึ่งเป็นอิทธิพลของความรู้ทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ที่มีอิทธิพลอย่างมากในช่วงเวลานี้ จากตัวอย่างของขุนแผนที่ให้ อภัยขุนช้างที่ทำผิดฐานทำชั่วโดยไม่เลือกโทษประหาร แต่ให้ปรับตามพินัยหลวงเท่านั้น

กระหม่อมฉานหาให้เป็นเวรไม่
จะโปรดปรับอย่างไรให้อย่างนั้นฯ

(บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน, 2555, น. 610)

เริ่มแสดงความงามจากสถานะทางเศรษฐกิจควบคู่กับการแสดงสถานะของชาติกำเนิดเพียงอย่างเดียวด้วย

นอกจากนี้สังคมไทยในช่วงเวลานี้ได้สร้างความงามทางจิตใจของชายให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับสถาบันที่มีอำนาจทางสังคมทั้งที่ปรากฏขึ้นตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นและปรากฏขึ้นใหม่จากสังคมตะวันตกในช่วงเวลานั้นคือ ชายที่มีจิตใจซื่อสัตย์ ชายที่ให้อภัย ชายที่มีความกล้าหาญ ชายที่มีความสามัคคี ชายที่มีความเสียสละ ชายที่มีความอดทน ชายที่มีวินัย และชายที่มีความกรุณาปราณี ขณะเดียวกันก็เริ่มพบคุณลักษณะของชายร่ำรวยที่เป็นความงามแบบใหม่จากสถาบันเศรษฐกิจแบบตะวันตก ซึ่งถือว่าเริ่มมีอิทธิพลอย่างมากในช่วงเวลานี้ ร่วมกับชายชาติทหารซึ่งปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกด้วยเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างได้จากสถานะทางทหารของนายร้อยตรีพร้อมนั้น ได้รับการยกย่องจากนางบุญศรีและเฒ่าในฐานะที่เป็นผู้ปกครองของสาวเครือฟ้า เป็นต้น

(บุญครู)	แม่จะภิญญ เป็นที่พึง ได้ผู้พวหาร	โญใหญ่ บ่าวไพร่ อยุธยา	ไปข้างหน้า ยายกะดา ปรีชาชาย
----------	--	------------------------------	-----------------------------------

(บทละครเรื่อง สาวเครือฟ้า ในสารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติเพลงเกร็ด และเพลงละครเรื่อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2550, น. 215)

เมื่อเข้าสู่สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนถึงปัจจุบันพบว่ายังคงปรากฏคุณลักษณะของ ความงามทางร่างกายเช่นเดียวกับในสมัยก่อนการ เปลี่ยนแปลงการปกครองทั้งหมด ขณะเดียวกันก็ยัง พบคุณลักษณะของความงามทางจิตใจของชายที่มีจิตใจ ซื่อสัตย์ ชายที่มีระเบียบวินัย ชายที่มีความอดทน ชายที่มีความเสียสละ แต่เริ่มพบการขาดหายไปของชาย ที่มีความสามัคคี และชายที่มีความกล้าหาญ เนื่องจาก สถาบันชาติเริ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นและผูกติด ความงามดังกล่าวไว้กับความเป็นพลเมืองของชาติ

ก็ชีวิตมันมีชีวิตเดียว
ฉันรักเธอปัญหาที่คือเธอ
ตายเพื่อคนที่เรารักและรักเรา
แต่ให้ตายเพื่อคนที่ไม่รักกัน

ขณะเดียวกันนี้ยังพบความงามในรูปแบบอื่นใน ช่วงเวลานี้เพิ่มเติมจากชายร่ารวยและชายชาติทหารด้วย โดยเริ่มพบสถานะของชายที่เป็นเจ้าที่รัฐ ชายที่มี ความรู้ ชายที่มีความสุข ชายขยันทำงาน ชายมีชื่อเสียง

เรื่องไหนดๆ ก็ทนได้ เรื่องรุนแรงก็เคลียร์ได้
ยังรวมหอมคุยกันได้ เรื่องเดียวที่ไม่ยอม
ออกไป ออกไป ออกไปได้ยินแล้วรีบออกไป

2. กรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความเป็นหญิงที่ ปรากฏในเพลงไทย

เมื่อใช้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ว่าทกรรมแบบ โบราณคดี (Archaeology) ในระดับของรูปแบบของวัตถุ

มากกว่าความเป็นชายแล้ว นอกจากนี้ สถาบันกษัตริย์ ก็ลดความสำคัญลงทำให้ไม่สามารถแสดงคุณลักษณะ แบบชายที่มีความกรุณาปราณีได้อีกต่อไป ขณะเดียวกัน ในช่วงเวลานี้เริ่มพบกับความงามทางใจของชายที่มี อิศระ และชายที่รักตัวเอง ซึ่งเป็นอิทธิพลของสถาบัน การเมืองแบบประชาธิปไตยที่ปรากฏขึ้นอย่างเด่นชัด ในช่วงเวลานี้ประสานกับสถาบันเศรษฐกิจที่สนับสนุน ความคิดแบบเสรีนิยมแบบตะวันตกด้วย โดยจะ พบตัวอย่างของชายที่รักตัวเองได้จากเพลง “ตายเปล่า” เมื่อ พ.ศ. 2538 เป็นต้น

ให้ขว้างทิ้งคงทำไม่ได้
รักฉันแค่นั้นกัน
ตายได้เลยไม่เคยหวั่น
ยังงั้นมันจะมีความหมายอะไร

(เพลง “ตายเปล่า”, พ.ศ.2538)

ชายวัยหนุ่ม ชายเอาใจหญิง ชายน่ารัก และชายแข็งแกร่ง ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งสัมพันธ์กับการปรากฏขึ้นของ สถาบันที่มีอำนาจในช่วงเวลานี้ด้วย

มีใครเข้ามาวุ่นวายกับเธอ ไม่ชอบเลย

(เพลง “ไม่ใช่คนใจร้อน”, พ.ศ.2546)

(the formation of objects) พบการปรากฏขึ้นของผู้หญิง ในสังคมไทยจากการศึกษาบทเพลงไทยตั้งแต่สมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันซึ่งสามารถแบ่งได้ เป็น 3 ยุค คือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยรัชกาลที่ 4

จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งการปรากฏขึ้นของผู้หญิงได้เป็นสามส่วนสำคัญดังนี้

2.1 การปรากฏขึ้นของผู้หญิงในฐานะทรัพย์สิน

โดยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น ผู้หญิงถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่าจากทั้งพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจของสถาบันครอบครัว และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในสถาบันกษัตริย์ โดยผู้หญิงนั้นสามารถ

ถ้าคนอื่นไกลมิใช่แก้ว

คุณเขาอยู่กับเรากี่มากมาย

จำต้องเกื้อหนุนแทนคุณเขา

เห็นสมผิวสมเมียอย่าเสียใจ

เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้น ยังคงพบคุณลักษณะของผู้หญิงในฐานะวัตถุเช่นเดียวกับในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ในช่วงเวลานี้ได้เริ่มปรากฏคุณลักษณะที่ผู้หญิงเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่าของตนเองซึ่งเป็นผลจากความคิดแบบเสรีนิยมที่ได้รับมาจากตะวันตก ซึ่งมีอิทธิพลในสังคมไทยมากขึ้นหลังการตกลงทำสนธิสัญญาเบาว์ริง พ.ศ. 2398 ส่งผลให้การซื้อขายผู้หญิงเป็นทาสหรือเมียต้องขึ้นอยู่กับความสมัครใจของ

ถึงตัวเจ้าเล่าก็ไม่ได้นี้กรัก

นี้เจ้ากรรมนำมาให้พบงู

คิดถึงบุญคุณมีช่วยชีวิต

เป็นสัจจากว่าชีวิตจะวอดวาย

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน เป็นต้นมา ได้พบการขาดหายไปของผู้หญิงในฐานะทรัพย์สินที่มีคุณค่าของพ่อแม่ ทรัพย์สินของพระมหากษัตริย์ ของขวัญที่แสดงมิตรไมตรีหรือแสดงความขอบคุณ และทรัพย์สินที่มีคุณค่าในตนเอง โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นผลจากการลดอำนาจของสถาบันกษัตริย์และสถาบันครอบครัวในการครอบครอง

ถูกมอบให้แก่ใครก็ได้ในฐานะของขวัญที่แสดงมิตรไมตรีหรือแสดงความขอบคุณ นอกจากนี้ผู้หญิงนั้นยังเป็นสิ่งที่สามารถถูกแย่งชิงหรือซื้อขายได้ในเวลานี้ด้วย ดังนั้นจึงสามารถพบตัวอย่างของการยกลูกสาวของพ่อแม่ให้แก่ผู้ชายเพื่อให้เป็นภรรยาของหมั้นหาญที่ได้มอบนางบัวคลี่ซึ่งเป็นลูกสาวให้แก่ขุนแผนเพื่อเป็นการขอบคุณกับการที่ขุนแผนช่วยชีวิตตนให้รอดชีวิตจากการถูกวัววิดในป่า เป็นต้น

เห็นแววชีวิตจะฉิบหาย

แน่ท่านชายซ้ำจะว่าอย่าน้อยใจ

ออบัวคลี่ลูกเราจะยกให้

ยายจะเห็นเป็นอย่างไรให้ว่ามาฯ

(บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน, 2555, น. 450-451)

ผู้หญิงเองด้วย โดยจะพบการปรากฏขึ้นของความรู้เรื่องเพศดังกล่าวจากการแก้กฎหมายลักษณะผิดเมียและกฎหมายลักษณะลักพาเมื่อ พ.ศ. 2439 และปรากฏการแสดงความสมัครใจของผู้หญิงในการเป็นภรรยาผ่านบทเพลงหรือบทละครที่นำบทร้องมาใช้ในเพลงไทยเดิมอย่างบทละครเรื่องเงาะป่าที่นำง่าหับแสดงความขอบคุณชมพลาที่ช่วยตนเองจากงูโดยยินยอมมอบความรักและเป็นเมียของชมพลา เป็นต้น

ไม่ใผ่ชักนำเฉลยก็เฉยอยู่

เจ้าจิ้งจู้เข้ามาว่าให้น่าอาย

จะจงจิดรักเจ้าไม่จางหาย

ข้าบรยายตอบเสร็จจงบเมตตา

(บทละครเรื่อง เงาะป่า, 2553, น. 37-8)

ผู้หญิงในสังคมไทยซึ่งเป็นผลจากการรับเอาความคิดแบบเสรีนิยมจากตะวันตกที่สนับสนุนความเท่าเทียมกันระหว่างมนุษย์ทั้งชายหญิงและระดับชนชั้นต่างๆ อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้นผ่านหลักการตามรัฐธรรมนูญทุกฉบับ แต่ยังคงพบสถานะของผู้หญิงที่ถูกซื้อขายแรงงานของตนเองได้และมีสถานะที่สามารถแย่งชิงได้ในมิติทางวัฒนธรรมเท่านั้น

กักขังฉันเถิดกักขังไป
อย่าขังหัวใจให้ทรมาน ให้ฉันเศร้าโศกา

2.2 การปรากฏขึ้นของผู้ชายในฐานะของหญิงงาม

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นความงามต่างๆ ของผู้หญิงนั้นผูกติดกับสถานะของชนชั้นตามชาติกำเนิด โดยผู้หญิงจากชนชั้นสูงปรากฏคุณค่าของความงามรูปแบบต่างๆ ของสังคมเหนือผู้หญิงจากชนชั้นล่างเสมอผ่านการสนับสนุนจากความรู้เรื่องเพศจากพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ที่ถูกผลักดันจากสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจในช่วงเวลานั้น คือ สถาบันกษัตริย์ สถาบันกฎหมาย สถาบันครอบครัว สถาบันพุทธศาสนา และสถาบันศาสนาพราหมณ์ นอกจากนี้ยังพบความงาม

วาสนาสร้อยฟ้าจะไม่ม้วย
ทั้งบุญบุตรในท้องนั้นป้องกัน
จึงใคร่สว่ขาขอบใจศรีมาลา
อยู่ในสัจธรรมล้ำเหลือใจ

เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การผูกติดความงามของผู้หญิงเอาไว้กับชาติกำเนิดนั้นได้หายไปเช่นเดียวกันกับการผูกติดความงามของชายกับชาติกำเนิดแบบชนชั้นสูงเช่นเดียวกัน โดยในช่วงเวลานี้ยังคงพบความงามทางกายของผู้หญิงที่มีร่างกายแบบออร่อนแอ้น ร่างกายที่สะอาดที่เปลี่ยนแปลงจากความรู้เรื่องพรหมจรรย์เข้าสู่ความสะอาดแบบมีสุขอนามัยตามความรู้ทางการแพทย์และความงามจากการตกแต่งร่างกายที่แสดงสถานะทางเศรษฐกิจที่สูงเข้ามาแทนที่การแต่งกายที่แสดงชาติกำเนิดที่สูงส่งแบบสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

นอกจากนี้ยังพบความงามทางจิตใจของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจะพบว่าผู้หญิงในช่วงเวลานี้มีจิตใจที่ซื่อสัตย์ที่ขยายไปเหนือการซื่อสัตย์ต่อสามีเท่านั้น ขณะเดียวกันยังพบคุณลักษณะของหญิง

ขังตัวอย่าขังหัวใจดีกว่า
เหมือนว่าฉันเป็นเช่นดังจำเลย

(เพลง “จำเลยรัก”, พ.ศ.2512)

ทางร่างกายของผู้หญิงที่ออร่อนแอ้น ร่างกายที่สะอาดตามแนวคิดเรื่องพรหมจรรย์ตามแบบศาสนาพราหมณ์และการประดับตกแต่งร่างกายของผู้หญิงแบบชนชั้นสูง ขณะเดียวกันนี้จะพบความงามทางจิตใจของผู้หญิงคือ หญิงที่มีจิตใจซื่อสัตย์ต่อสามี และหญิงที่ให้เกียรติที่สัมพันธ์กับความรู้จากพุทธศาสนาด้วยเช่นเดียวกัน โดยพบตัวอย่างได้จากนางศรีมาลาที่ให้เกียรตินางสร้อยฟ้าที่ทำงานให้พระไวยและอยู่ให้ทุบดินนางศรีมาลาแล้วยังขอชีวิตนางสร้อยฟ้าเพื่อไม่ให้ถูกประหารชีวิตด้วย

กุศลศรีมาลาช่วยค้ำชูนั้น
บันดาลให้ไภยันต์นั้นพ้นไป
มิ่งนี้หาอาฆาตจองเวรไม่
หากว่าอีจัญไรมันใจพาล

(บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน, 2555, น. 1198-1199)

ที่สามัคคี หญิงที่มีความกล้าหาญ และหญิงที่มีความเสียสละซึ่งเป็นอิทธิพลของการสร้างความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากสถาบันชาติที่รับมาจากตะวันตกในช่วงเวลานี้ นอกจากนี้ยังพบคุณลักษณะของผู้หญิงร้ายววยซึ่งเป็นอิทธิพลจากการสร้างความรู้เรื่องเพศจากสถาบันเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่รับมาจากตะวันตกหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง เมื่อ พ.ศ. 2398 ด้วยเช่นเดียวกัน โดยจะพบตัวอย่างได้จากวรรณกรรมไทยที่แปลมาจากตะวันตกอย่างเช่น เวนิสวานิช ที่จะพบสถานะของนางเปอ์เซียที่ร้ายววยจากการได้รับมรดกของบิดา ซึ่งสถานะนี้ได้สร้างความสนใจให้แก่ชายจำนวนมาก รวมทั้งบัณฑิตโยชายุผู้ตกยากซึ่งต้องการปลดหนี้จากอันโดนิโยผู้เป็นสหายด้วยการแต่งงานกับนางเปอ์เซียและครอบครองมรดกของนางเป็นต้น

อันโตนิโยแม้นั้นมีสิน
ฉันเชื่อใจว่าจะได้ดังอารมณ์

ความงามของผู้หญิงในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครองจนถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนไปจากเดิมโดยพบ การหายไปของผู้หญิงร่างกายสะอาดอันเนื่องมาจาก อิทธิพลของความคิดเรื่องสุขอนามัยทางกายได้กลายเป็นมาตรฐานของผู้หญิงในยุคปัจจุบันที่ต้องรักษาความ สะอาด ขณะที่รูปร่างที่งดงามของผู้หญิงเริ่มพบความ

มาโซ่วสะโพกกันใหม่
ไม่อยากห้วนเกรง
ทอร์นาโดก็ขยับ
พอโยกขวา

ขณะเดียวกันในช่วงเวลานี้ยังพบว่าความงาม ทางจิตใจของผู้หญิงนั้นมีความหลากหลายอย่างมาก โดยพบคุณลักษณะของหญิงที่มีจิตใจซื่อสัตย์ หญิงที่มี อิศระ หญิงที่มีระเบียบวินัย หญิงที่ให้อภัย หญิงที่มี ความอดทน หญิงที่มีความเมตตากรุณา หญิงที่รักตัวเอง ขณะเดียวกันนี้ยังพบการหายไปของหญิงที่มีความ สามัคคี ความเสียสละ และความกล้าหาญอันเนื่อง มาจากสถาบันชาติมีอำนาจมากขึ้นและถอนการผูกติด คุณลักษณะที่สนับสนุนสถาบันชาติออกจากความเป็น หญิงในช่วงเวลานี้ด้วย

ถ้าฉันไม่ได้ ไม่ว่าใครก็ต้องไม่ได้เธอ
จะผิดก็รับ จะบาปก็พร้อม
ถ้าหากจะแพ้ก็ขอแค่ตายอยู่ข้างเธอ

จะได้ชมโฉมยุพินประสงค์สม,
ลากอู๋คุมคงจะได้สมใจปอง!

(บทละครแปลเรื่อง เวนิสวานิช, 2544, น. 23-5)

หลากหลายมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมทั้งเรื่องของรูปร่าง สีผิว และใบหน้า นอกจากนี้ยังพบการตกแต่งร่างกายที่แสดง ความงามที่หลากหลายนอกเหนือจากการแสดงสถานะ ทางเศรษฐกิจ เช่น การแต่งกายเพื่อแสดงความเชิดชู้ หรือแสดงร่างกายที่เน้นความเป็นหญิง เป็นต้น

ฉันนั้นจะบอกให้
สะโพกฉันนี้มันสลัดัน
มาดูกันเอง พอโยกซ้าย
มันดีดังหนังกหนาป่าคิดเอาเอง

(เพลง “สะโพกสลัดัน”, พ.ศ.2543)

นอกจากนี้ยังพบความงามในรูปแบบอื่นๆ ของผู้หญิง นอกเหนือจากหญิงร่ำรวยคือ หญิงกิริยามารยาทงดงาม (กุลสตรี) หญิงขยันทำงาน หญิงมีความสุข หญิงน่ารัก หญิงมีชื่อเสียง หญิงอ่อนวัย หญิงมีการศึกษา และหญิง แข็งกร้าว ซึ่งการปรากฏขึ้นของความงามทั้งหมดนี้ สัมพันธ์กับอิทธิพลจากสถาบันต่างๆ ทางสังคมทั้งแบบ เดิมที่มีอยู่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองและสถาบัน แบบใหม่ที่มีอำนาจมากยิ่งขึ้นในช่วงเวลานี้ได้ร่วมกัน สร้างความรู้เรื่องความงามเหล่านี้ขึ้นมา ยกตัวอย่างผู้หญิง แข็งกร้าวที่พบในเพลงไทยสมัยนิยมที่ผู้หญิงแสดงความ แข็งกร้าวในการไม่มอบขายคนรักให้แก่หญิงอื่น เป็นต้น

เพราะฉันมีเธอ ที่เป็นเหมือนลมหายใจ
แต่ฉันไม่ยอมให้ใคร

(เพลง “ฉันไม่ได้ใครก็ต้องไม่ได้”, พ.ศ.2555)

2.3 การปรากฏขึ้นของผู้หญิงในฐานะวัตถุทางเพศ

การปรากฏขึ้นของผู้หญิงในฐานะวัตถุทางเพศนี้พบได้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เนื่องจากการแพร่หลายของความรู้เรื่องเพศจากชีววิทยาซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์จากตะวันตก ดังนั้นจึงจะไม่พบผู้หญิงในฐานะของวัตถุทางเพศปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คุณลักษณะ

(คามิโน) หล่อนเป็นหญิงใจหลายบำเรอชายทุกชนิด
สมเป็นหญิงโฮเทลเช่นกุหลาบสามัญ

เมื่อเข้าสู่สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันยังคงพบการปรากฏขึ้นของผู้หญิงในฐานะวัตถุทางเพศ โดยการแพร่หลายของความรู้เรื่องเพศจากสาขาชีววิทยาได้ทำให้ความรู้เกี่ยวกับอวัยวะเพศหรือ ‘ของสงวน’ นั้นได้กลายเป็นความรู้มาตรฐานที่คนในสังคมไทยต้องรู้ผ่านการเรียนในโรงเรียน ขณะเดียวกันยังคงพบคุณลักษณะที่ผู้หญิงกระตุ้นความต้องการทางเพศของผู้ชาย นอกจากนี้ยังพบการแสดงความเป็นของการประกอบอาชีพโสเภณีหรือเมียน้อยเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของชายซึ่งแสดงให้เห็นอิทธิพลของสถาบันเศรษฐกิจที่มีอำนาจมากยิ่งขึ้นและสร้างความรู้ที่แสดงความจำเป็นแก่หญิง

ฝันว่าคิดอยู่หวานๆ
ความคิดพอหยุดลงปั๊บ
ตึกใจตื่นมาเสียนี่

3. กรอบความรู้เรื่องเพศที่กำหนดความสัมพันธ์ชายหญิงที่ปรากฏในเพลงไทย

เมื่อใช้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์วัตถุแบบโบราณคดี (Archaeology) ในระดับของรูปแบบของวัตถุ (the formation of objects) พบการปรากฏขึ้นของความสัมพันธ์ชายหญิงในสังคมไทยจากการศึกษาบทเพลงไทย

ดังกล่าวประกอบไปด้วยการปรากฏขึ้นของอวัยวะเพศหญิงหรือ ‘ของสงวน’ และผู้หญิงกระตุ้นความต้องการทางเพศของผู้ชาย นอกจากนี้ยังพบการปรากฏขึ้นของอาชีพนางบำเรอหรือหญิงนครโสเภณีซึ่งเป็นอิทธิพลจากการเลิกระบบไพร่และทาสที่ทำให้เกิดการประกอบอาชีพใช้แรงงานของผู้หญิงในรูปแบบของบริการทางเพศเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในช่วงเวลานี้ด้วย

ช่วยวนกวนจริตให้เซซิดไม่ซิดขึ้น

ทุกวัยทุกชั้นหล่อนหวานมันเชิญเสือกชม

(บทละครเรื่อง ไรสีดา ใน สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย

ภาคประวัติเพลงเกร็ดและเพลงละครร้อง ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2550, น. 208)

ในการเป็นเมียน้อยหรือโสเภณีด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังคงพบอิทธิพลของความคิดเสรีนิยมที่ได้รับการยอมรับในสังคมไทยมากขึ้นโดยการให้อำนาจผู้หญิงที่แสดงความสมัครใจในการมอบร่างกายของตนเองเป็นวัตถุทางเพศแก่ชายและให้อิสระในการแสดงความสุขทางเพศของผู้หญิงด้วยเช่นเดียวกัน โดยจะพบตัวอย่างได้จากเพลงผู้ชายในฝัน เมื่อ พ.ศ. 2528 ที่ผู้หญิงแสดงอิสระในการมีความสุขทางเพศของตนเองผ่านความฝันแม้จะไม่เด่นชัดเท่าผู้ชายที่แสดงออกในเรื่องของความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์ก็ตาม

ถ้าถูกกลอนลามจะทำไงดี

หมมหมับ หนุบหนับ เขาจับ เขาก็

แหมเสียดายจัง เฮ้อ เสียดายจัง

(เพลง “ผู้ชายในฝัน”, พ.ศ.2528)

ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถแบ่งการปรากฏขึ้นของความสัมพันธ์ชายหญิงได้เป็นสี่รูปแบบสำคัญ ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์ก่อนแต่งงานหรือได้เสียกัน
 โดยความสัมพันธ์ชายหญิงก่อนการได้เสียในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นได้รับอิทธิพลของความคิดเรื่องพรหมจรรย์ตามหลักศาสนาพราหมณ์เป็นอย่างมาก โดยผู้หญิงจำเป็นต้องรักษาความบริสุทธิ์ทางร่างกายให้ไม่ถูกสัมผัสร่างกายจากชายที่ไม่ใช่คนในครอบครัว ซึ่งส่งผลให้ผู้หญิงจำเป็นต้องจำกัดอยู่ในพื้นที่บ้านของตนเองซึ่งจะนำไปสู่คุณลักษณะที่เป็นค่านิยมของหญิงในเวลานั้นที่ควรมีความเอียงอายต่อผู้ชาย มีความเอียงอายในการแสดงออกขณะอยู่ที่สาธารณะ มีความเอียงอายในการแสดงความสัมพันธ์กับผู้ชาย ต่อหน้าสาธารณะ และเก่งกาจบ้านการเรือนด้วย ขณะเดียวกันผู้ชายยังต้องรักษาร่างกายตนเองให้สะอาดตามหลักพรหมจรรย์แบบศาสนาพราหมณ์

อันซึ่งการประเวณีไม่มีครุ
 ประเดี้ยวใจได้สุขสันทุกร้อน
 เมื่อยายเจ้าเอาแม่ไปส่งตัว
 พ่อแก่ช่างฉอเลาะออเซาะครัน

เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้น ความสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานหรือการได้เสียกันเริ่มพบการเปลี่ยนแปลงไป โดยจะพบว่าผู้หญิงมีความเอียงอายต่อผู้ชายน้อยลง เนื่องจากสังคมไทยช่วงเวลานี้เริ่มเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้าทำงานและศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นพื้นที่สาธารณะมากยิ่งขึ้น ขณะที่พบการหายไปของความเอียงอายในที่สาธารณะและการหายไปของการประเวณีพรหมจรรย์ ขณะเดียวกันก็ยังพบค่านิยมเกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ชายหญิงในรูปแบบเดิมคือ ผู้หญิงยังคงมีความเอียงอายในการแสดงความสัมพันธ์กับผู้ชายในที่สาธารณะ หลีกเลียงในการอยู่กับผู้ชายในพื้นที่ส่วนตัว มีความ

เช่นเดียวกับการปรากฏข้อห้ามไม่ให้ชายทำการละเมิดพรหมจรรย์ทางร่างกายของผู้หญิงทั้งการมีเพศสัมพันธ์หรือสัมผัสร่างกาย รวมทั้งการห้ามเข้าสู่พื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิง โดยเฉพาะการขึ้นเรือนหรือห้องของผู้หญิงล้วนแล้วแต่มีบทลงโทษทางกฎหมายทั้งสิ้น นอกจากนี้ผู้ชายยังควรรักษาพรหมจรรย์จากการบวชเรียนแบบพุทธศาสนา มีลักษณะของผู้รักเรียน รวมทั้งยังต้องเป็นผู้เริ่มต้นในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้หญิงก่อน ทั้งการเกี่ยวพาราสีและการเริ่มกิจกรรมทางเพศ โดยจะสามารถสังเกตได้จากบทสนทนาระหว่างนางบัวคลี่และนางศรีจันทร์ผู้เป็นมารดาเกี่ยวกับเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์หลังการส่งตัวเข้าหอแล้ว โดยฝ่ายหญิงไม่ต้องเป็นฝ่ายเริ่มใดๆ ขณะที่ผู้ชายมีหน้าที่ในการเริ่มกิจกรรมทางเพศ

กลัวจะรู้เสียหนักไม่พักสอน
 พ่อแม่มาแต่ก่อนก็เหมือนกัน
 พอเข้าซิดคึกกลัวจนตัวสั่น
 ฝ้าวอนว่าสารพันจะเอาใจ

(บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน, 2555, น.453)

เรียบร้อย และเก่งกาจบ้านการเรือนโดยเพิ่มเติมการรักเรียนซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ปรากฏขึ้นใหม่เนื่องจากอิทธิพลของสถาบันการศึกษาที่สนับสนุนให้ผู้หญิงมีความรู้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้นในเวลานั้น ขณะเดียวกันนี้ผู้ชายยังคงต้องเป็นผู้รักเรียนและเริ่มต้นความสัมพันธ์กับผู้หญิงก่อน แต่การประเวณีพรหมจรรย์ตามหลักของศาสนาพราหมณ์ได้หายไปแล้วในช่วงเวลานี้และได้ปรากฏการรักษาของสงวนซึ่งหมายถึงอวัยวะเพศหญิงตามความรู้ทางชีววิทยาซึ่งผู้หญิงต้องรักษาให้พ้นจากผู้ชายก่อนการแต่งงานแทน โดยจะพบตัวอย่างของการสร้างค่านิยมให้ผู้หญิงรักษาอวัยวะเพศของตนเองให้พ้นจากการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายได้จากบทละครเรื่อง จันทร์เจ้าขา เป็นต้น

(มงคล) ช่างขึ้นบานจริงหลานป้างามหน้านัก
ของสงวนคว่นขยายให้ชายหลง

มาหมกรักหมักใหม่ขึ้นในห้อง
ป่าไม่อยู่ชู้ขึ้นครองคั่นของชม

(บทละครเรื่องเรื่อง จันทร์เจ้าฯ ใน สารานุกรมศัพท์ดนตรี
ภาคประวัติเพลงเกร็ดและเพลงละครเรื่อง ฉบับราชบัณฑิต, 2550, น. 168)

เมื่อเข้าสู่สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนถึงปัจจุบันนี้ พบว่าความสัมพันธ์ชายหญิงก่อนการแต่งงานหรือได้เสียนั้นมีความหลากหลายและเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงมากยิ่งขึ้น โดยจะพบทั้งคุณลักษณะทั้งชายและหญิงที่สอดคล้องกับค่านิยมหลักแบบผิวเดียวเมียวเดียวที่เน้นไปที่การรักษาพรหมจรรย์ก่อนแต่งงานที่เปลี่ยนจากความรู้ทางศาสนาพราหมณ์เป็นมิติทางวัฒนธรรมของสังคมไทยที่ถูกผลักดันจากสถาบันครอบครัว ขณะที่จะพบคุณลักษณะที่ต่อต้านค่านิยมหลักแบบผิวเดียวเมียวเดียวที่แสดงอิสระของชายหญิงในการจัดการความสัมพันธ์ของตนเองได้อย่าง

เสรีมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังพบคุณลักษณะของการปรากฏขึ้นของความพร้อมแบบใหม่ด้วยเกณฑ์เรื่องอายุในการมีความสัมพันธ์หญิง-ชาย ซึ่งเป็นอิทธิพลของสถาบันกฎหมายและสถาบันการแพทย์ด้วย ขณะที่ในช่วงเวลานี้ผู้หญิงสามารถแสดงอิสระในการแสดงความต้องการมีคนรักได้อย่างเปิดเผยและผู้ชายก็สามารถนำเสนอตนเองเพื่อเป็นคนรักหรือสามีแก่ผู้หญิงคนใดก็ได้ ซึ่งเป็นอิทธิพลของแนวคิดเรื่องแรงจูงใจซึ่งเป็นความรู้แบบใหม่ทางจิตวิทยา ยกตัวอย่างเช่นเพลง “ใคร” เมื่อ พ.ศ. 2546 ที่ผู้ชายแสดงความต้องการจะมีคนรักเพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตใจ เป็นต้น

ใคร... สักคนที่เกิดมาเพื่อผูกพัน
ใครคือคนนั้น ช่วยมาบอกฉันที
ให้ใจ ที่ห่วนไหวได้ฟังพิงซึกที่
และใครที่รอคนนี้มีจริงไซ้ไหม
วันที่แสนว่างเปล่า
แต่ว่าในวันนี้

ใครที่เกิดมากู้กับฉัน
ให้รู้ว่าสักวันฉันจะเจอคนๆ นี้
(และใครที่รอตอนนี้เค้าอยู่ที่ไหน)
ทุกคราวพยายามเข้าใจ
ข้างในกลับทนไม่ไหว

(เพลง “ใคร”, พ.ศ.2546)

3.2 ความสัมพันธ์แบบคู่รัก

โดยความสัมพันธ์ชายหญิงแบบคู่รักนี้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ผ่านบทเพลงไทยสากลที่เนื้อร้องได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมตะวันตก โดยผู้ชายและผู้หญิงในฐานะคู่รักนี้ถือว่าเป็นสถานะที่ชายหญิงมีความเท่าเทียมกัน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นหลังการเกี่ยวพาราตีและรอเวลาเข้าสู่การสู่ขอแต่งงานหรือได้เสียนั้น นอกจากนี้ผู้หญิงและผู้ชายที่เป็นคู่รักสามารถอยู่ร่วมกันตามลำพังได้ แต่ในช่วงนี้พบว่าผู้ชาย

ที่เป็นคู่รักเป็นฝ่ายที่สามารถยกเลิกความสัมพันธ์ได้เท่านั้น นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบคู่รักได้ทำให้ความหมายของชู้ที่มีลักษณะที่ผิดศีลธรรมจากการได้เสียนก่อนการแต่งงานเริ่มมีความหมายในเชิงบวกมากขึ้น ขณะที่การมีชู้ของผู้หญิงที่มีผิวแล้วกับชายยังคงมีความหมายเชิงลบจากการผิดศีลธรรมอยู่เช่นเดิม โดยจะพบตัวอย่างของชู้ในเชิงบวกที่หมายถึงคนรักได้จากบทร้องที่มาร์เกเรีตราฟิงรำพันถึงนายร้อยตรีแพร์คนรักของตนในบทละครชวนหัวสลัปรำเรื่อง หนามยอกเอาหนามบ่ง เป็นต้น

ไอ้ออกเอยออกฟกอนาด
เมื่อตาจับคาชู้คู่ชีวิต
ถึงอยู่แค่แลไปเหมือนไกลแสน
เสียแรงอยากเห็นชู้สุพารา

ในบทละครเรื่อง หมิ่นประมาทศาล ตบตา ฉวยอำนาจ และหนามยอกเอาหนามบ่ง, 2506, น. 326)

เมื่อเข้าสู่ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ความสัมพันธ์แบบคู่รักซึ่งรับมาจากตะวันตกเริ่มแสดงความสัมพันธ์ชายหญิงในรูปแบบที่มีอิสระเสรีมากยิ่งขึ้น โดยจะพบได้ทั้งคุณลักษณะที่สอดคล้องกับค่านิยมหลักแบบผิวเด็วเมียเด็วที่สนับสนุนทั้งชายหญิงให้ซื่อสัตย์กับคนรักของตนเองมากยิ่งขึ้น

อย่าเลย อย่าบอกให้ฉันเลือกเลย
ไม่รู้ว่าจะเลือกใคร
ขาดเธอก็เหงา ขาดเค้าก็คงเสียใจ
อยากเก็บเธอเอาไว้ทั้งสองคน

3.3 ความสัมพันธ์แบบผิวเมีย

โดยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นความสัมพันธ์แบบผิวเมียได้รับอิทธิพลจากความรู้ทางศาสนา ซึ่งการเป็นผิวเมียเกิดจากการคลั่งบันดาลของเทพเทวดา ขณะที่สถานะของผู้หญิงที่เป็นเมียนั้นค้ำค้ำกว่าสถานะผิวของชายอย่างชัดเจน โดยผู้ชายสามารถมีเมียได้หลายคน ยกเว้นข้อห้ามที่ไม่ให้ชายมีเมียสองคนเนื่องจากจะทำให้เกิดการหึงหวงกันเท่านั้น นอกจากนี้ลำดับก่อนหลังของการได้เสียถือเป็นตัวกำหนดว่าหญิงจะได้สถานะเป็นเมียหลวงหรือเมียน้อย วิธีการได้มาของเมียที่แตกต่างกันก็เป็นตัวกำหนดประเภทของเมียอีกประการ

ครานั้นพระองค์ผู้ทรงธรรม
เมียมั่นไว้มือชื่อศรีมาลา
จึงตรัสว่าอ้ายพลายงามเป็นหมื่นไว
ได้สักสิบคนนั้นมันยิ่งดี

เหมือนเพลิงกาจกองเต็กมาเรียงผลาญ
เหมือนไฟราญรูมิใหม่ในอุรา
คูก็มั่นกำบังอยู่หลังผา
ถึงยามมาๆ พรากจากกัน

(บทละครชวนหัวสลักรำเรื่อง หนามยอกเอาหนามบ่ง

ขณะเดียวกันก็เริ่มพบกับคุณลักษณะที่ต่อต้านค่านิยมหลักแบบผิวเด็วเมียเด็วที่แสดงความอิสระทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่สามารถมีคนรักพร้อมกันที่ละหลายคนหรือมีคนรักใหม่ขณะที่มีผิวหรือเมียอยู่แล้วได้เช่นเดียวกันด้วย ยกตัวอย่างเช่น เพลง “อยากเก็บเธอเอาไว้ทั้งสองคน” เมื่อ พ.ศ. 2546 เป็นต้น

เพราะฉันไม่เคยรู้เลย

ไม่อยากจะเลือกใคร

(เพลง “อยากเก็บเธอเอาไว้ทั้งสองคน”, พ.ศ.2546)

หนึ่งเช่นกันด้วย (เมื่กลางเมืองคือเมียที่พ่อแม่ผู้ขอให้เมื่กลางนอกคือเมียที่ผู้ชายไปผู้ขอหญิงมาเลี้ยงดูเองและเมื่กลางทามือคือเมียที่มีสถานะเป็นทาส) ขณะเดียวกันชายหญิงที่ได้เสียกันแต่ไม่ได้ผ่านการผู้ขอต่อพ่อแม่ฝ่ายหญิงก็จะถือว่าเป็นชู้เท่านั้น นอกจากนี้ผู้ชายที่เป็นผิวในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นมียอำนาจในการเลี้ยงดูและสั่งสอนเมีย และการมีเมียจำนวนมากก็แสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจของชายในฐานะของการสะสมเมียซึ่งมีสถานะเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งด้วย โดยสังเกตได้จากที่พระพันวษากล่าวว่พระไวยเป็นขุนนางที่มีอำนาจบารมีจะมีเมื่ก็คนก็ได้

ได้ฟังขุนแผนนั้นมาทูลว่า
เป็นลูกยาพระพิจิตรบุรี
มีเมียมากสักเท่าไรไม่ควรที่
จึงสั่งพระยาราชสีห์ด้วยทันใด

(บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน, 2555, น. 942)

เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ความสัมพันธ์ชายหญิงแบบผัวเมียที่ได้รับการดลบันดาลจากเทพเทวดาจากอิทธิพลของความรู้ทางศาสนาเริ่มถูกตั้งคำถามจากอิทธิพลของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเรียกร้องการพิสูจน์ในเชิงประจักษ์ ขณะเดียวกันสถานะของผัวเมื่อก็เริ่มมีลักษณะคล้ายคลึงกับเพื่อนมากยิ่งขึ้นซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงในบริบทของผัวเมียในครอบครัวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ด้วยอิทธิพลของแนวคิดเสรีนิยมที่รับมาจากตะวันตกตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เริ่มแพร่หลายมากยิ่งขึ้นในช่วงเวลานี้ได้ทำให้ผู้หญิงสามารถแสดงความรู้สึกในการเป็นเมียชายได้

หรือเคื่องใจที่ไปพามา
 เม้นเจ้าแจ้งความตามสั่งจา
 ความรักนอิ่งไซจะปองแต่สังวาส
 เม้นมียอยู่หูกจะกลับไป

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันเริ่มปรากฏสถานะของความสัมพันธ์ชายหญิงแบบผัวเมียที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นโดยจะพบว่าทั้งผู้ชายที่เป็นผัวและผู้หญิงที่เป็นเมียสามารถแสดงคุณลักษณะที่สอดคล้องกับค่านิยมหลักแบบผัวเดียวเมียเดียวและคุณลักษณะที่ต่อต้านค่านิยมหลักแบบผัวเดียวเมียเดียว

รักผัวน้อยมากกว่าผัวหลวง
 ผัวน้อยมีเงินให้เรา
 กินข้าวก็แทบจะป้อน
 ยามตื่นเข้ามาออกอ้อน
 คบกันมีแต่พุดดี

3.4 ความสัมพันธ์แบบทางเลือก โดยความสัมพันธ์แบบทางเลือกนั้นปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันทั้งหมดซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นความสัมพันธ์ชายหญิงแบบทางเลือกหรือต่อต้านกับค่านิยมแบบผัวเดียวเมียเดียวสำหรับ

และเริ่มปรากฏการเรียกร้องความสัมพันธ์แบบผัวเดียวเมียเดียวผ่านการแต่งงานในฐานะการประกาศการเป็นผัวเมียในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งการแต่งงานนี้ก็กลายเป็นเกณฑ์แบบใหม่ในการระบุความเป็นเมียหลวงหรือเมียน้อยในช่วงเวลานี้ด้วย ในขณะที่เดียวกันผู้ชายที่เป็นผัวยังคงมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูเมียอยู่เช่นเดิมแต่เริ่มมีความจำเป็นต้องรับฟังความสมัครใจหรือความเห็นของหญิงที่เป็นเมียด้วย โดยจะพบตัวอย่างได้จากบทละครเรื่อง เงาะป่า ที่ชมพลาได้ถามความเห็นของลำหับว่าพร้อมที่จะอยู่กับตนเองในฐานะผัวเมียกันหรือไม่หลังจากที่ชมพลาทำการลักตัวพาของลำหับมาจากชนาในวันแต่งงานเป็นต้น

ไม่ต้องที่มุงมาปรารถนา
 ที่จะไปส่งอย่างเสียใจ
 จะตามใจนุชนาทุกคิดใจ
 พี่ก็ไม่สิ้นสวาทวนิดา

(บทละครเรื่อง เงาะป่า, 2553, น. 68-69)

อย่างเช่น การมีผัวและเมียหลายคน หรือการมีคนรักทั้งที่ตนเองมีผัวหรือเมียอยู่ก่อนแล้วได้เช่นเดียวกันด้วย โดยจะพบตัวอย่างได้ที่ผู้หญิงมีผัวแล้วให้เหตุผลทางเศรษฐกิจและทางจิตวิทยาของการมีหลายผัวหรือคนรักอื่นจากเพลง “รักผัวน้อยมากกว่าผัวหลวง” เมื่อ พ.ศ. 2541 เป็นต้น

ชวนเดินคางไปไหนก็ไป
 แล้วเขาคอยเอาอกเอาใจ
 ยามนอนก็พุดดีให้
 เว้าอนเอาอกเอาใจ
 แล้วอย่างนี้จะไม่ให้รักยังไ

(เพลง “รักผัวน้อยมากกว่าผัวหลวง”, พ.ศ.2541)

ความสัมพันธ์ชายหญิงแบบทางเลือกที่ไม่ขัดแย้งกับค่านิยมแบบผัวเดียวเมียเดียวคือ ความสัมพันธ์ชายหญิงแบบคู่หมั้นที่เริ่มปรากฏในฐานะของการควบคุมผ่านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวในช่วงเวลานี้เท่านั้น ขณะที่จะพบความสัมพันธ์แบบทางเลือกที่

ขัดแย้งกับค่านิยมแบบผิวเดียมเดียวเดียมคือ ความสัมพันธ์ชายหญิงแบบกิ๊ก และความสัมพันธ์ทางเพศแบบชั่วข้ามคืนซึ่งเป็นอิทธิพลของความคิดแบบเสรีนิยมที่ได้รับการสนับสนุนมากยิ่งขึ้นจากสถาบันเศรษฐกิจและสถาบันการเมืองร่วมกับความรู้ทางชีววิทยาและจิตวิทยาที่ถูก

แทบจะเวียนหัวมีคัมภีร์ตาย
 खेल่นสับรางเป็นพัลวัน คนโน้นทีคนนี่ที
 ตั้งแต่เช้าสายบ่าย หน้าไม่ซ้ำกัน
 บอกกับฉันไม่ใช่แฟน แต่ที่ทำไป

ผลิตขึ้นจากสถาบันการแพทย์ที่มีอำนาจอย่างมากในสังคมไทยปัจจุบัน โดยจะพบตัวอย่างของความสัมพันธ์ชายหญิงแบบกิ๊กได้จากเพลงไทยสมัยนิยมจากเพลง “ทั้งกิ๊ก ทั้งกิ๊ก” เมื่อ พ.ศ. 2547 เป็นต้น

ทำไมมีรักมากมายอย่างนี้
ถามจริงๆ ไม่เหนียวหรือไง
ไม่รู้เอาแรงจากไหน
มันมากกว่าเพื่อนเห็นๆ

(เพลง “ทั้งกิ๊ก ทั้งกิ๊ก”, พ.ศ.2547)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ชายหญิงที่ปรากฏในสื่อเพลงสถาบันที่มีอำนาจในการกำหนดเรื่องเพศ กรอบความรู้เรื่องเพศในสังคมไทยแต่ละช่วงเวลา

กรอบความรู้เรื่องเพศนั้นสามารถถูกอธิบายผ่านความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 3 ประการที่ทำงานร่วมกันอย่างแยกไม่ออกซึ่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงเวลานั้นคือ

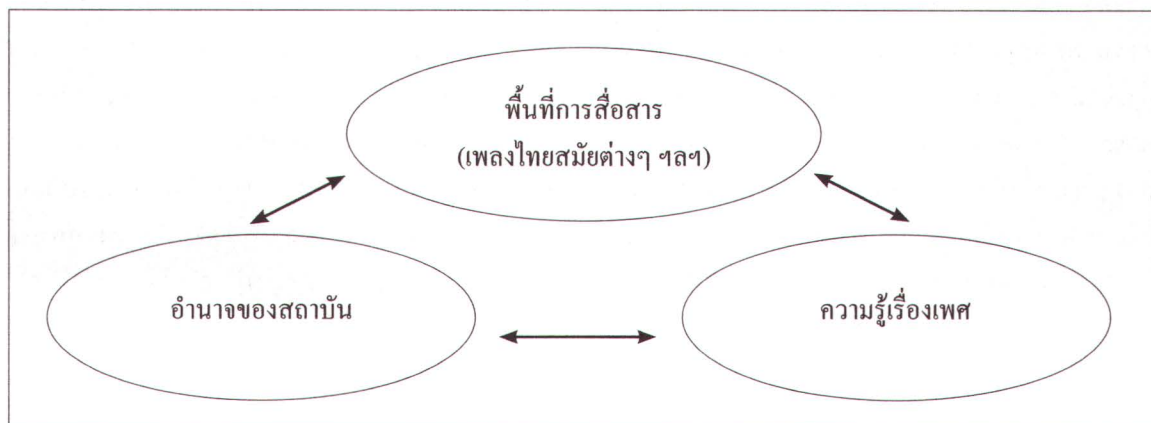
1) พื้นที่ของการสื่อสาร ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ทำการระบุอย่างเฉพาะเจาะจงไปที่บทเพลงไทยสมัยต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศในรูปแบบหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทย นอกจากนี้ยังได้ทำ

การอ้างอิงกับพื้นที่การสื่อสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ เช่น ตำราความรู้เรื่องเพศ กฎหมาย หรือเอกสารราชการอื่นๆ ด้วย

2) อำนาจที่มาจากสถาบันต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในการสร้างหรือกำหนดความรู้เรื่องเพศในช่วงเวลานั้น

3) ความรู้เรื่องเพศรูปแบบต่างๆ ที่ไม่สามารถถูกสร้างขึ้นจากสถาบันที่มีอำนาจได้อย่างอิสระ แต่ต้องปรากฏอยู่ภายใต้กรอบร่วมกันบางอย่างที่ทำให้ความรู้เรื่องเพศเหล่านี้มีเหตุผล สามารถถูกยอมรับได้ว่าเป็นความรู้ รวมทั้งสามารถนำไปใช้อธิบายความจริงในปรากฏการณ์เรื่องเพศในโลกแห่งความจริงได้อย่างน่าเชื่อถือ โดยคนในสังคมในขณะนั้นสามารถยอมรับได้ด้วยเช่นกันตามแบบจำลอง ดังนี้

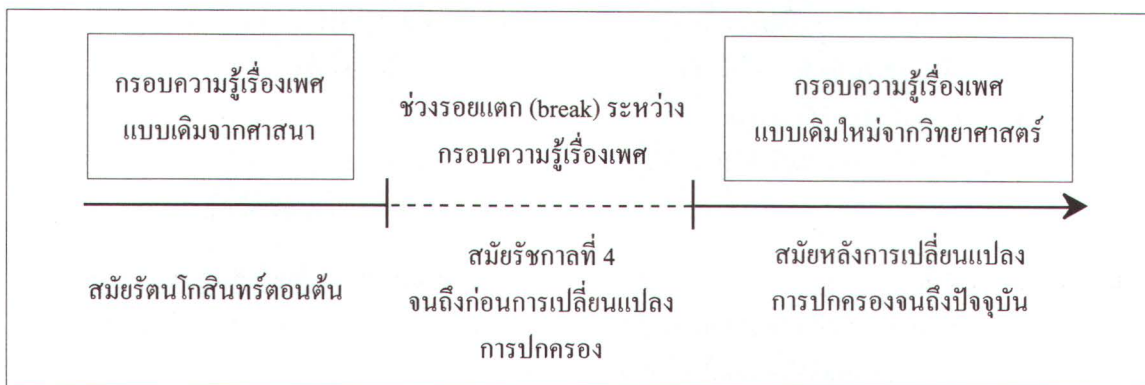
แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกันของพื้นที่การสื่อสาร (เพลงไทยสมัยต่างๆ) อำนาจของสถาบัน และความรู้เรื่องเพศ

ผลของการศึกษากรอบความรู้เรื่องเพศในเพลงไทยด้วยระเบียบวิธีแบบโบราณคดี (Archaeology) ของความรู้ที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงระหว่าง

กรอบความรู้เรื่องเพศจากศาสนาแบบเดิมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นและกรอบความรู้แบบใหม่จากวิทยาศาสตร์ตะวันตกได้ผ่านแบบจำลอง ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการเปลี่ยนแปลงของความรู้เรื่องเพศตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน

1.1 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่พบกรอบความรู้เรื่องเพศแบบเดิมจากศาสนาที่อาศัยหลักการจัดระเบียบ (Order) โดยความรู้เรื่องเพศในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้สร้างความสัมพันธ์ร่วมกับการให้อำนาจแก่ตัวแทนสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจในช่วงเวลานั้นที่ล้วนแต่เป็นสถานะของผู้ชายทั้งสิ้น ขณะเดียวกันก็ให้สถานะที่เปราะบางแก่หญิงในฐานะตัวแทนของสถาบันต่างๆ ในขณะที่ผู้ชายเสมอผ่านกลยุทธ์ของการสร้างความรู้เรื่องเพศที่อาศัยหลักการแบบการจัดระเบียบ (Order) โดยพื้นที่ของการสื่อสารเรื่องเพศนั้นถูกผลิตจากสถาบันกษัตริย์ร่วมกับความรู้ทางศาสนาจากทั้งสถาบันพุทธศาสนาและสถาบันศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ เพลงไทยเดิม วรรณคดีในราชสำนัก ตำราศาสนา ตำราพรหมชาติ และกฎหมายตราสามดวง โดยพบการจัดกรรวมกันของความรู้เรื่องเพศต่างๆ ผ่านพื้นที่สื่อประเภทต่างๆ ร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ถูกใช้เป็นบทร้องเพลงไทยเดิมที่ถูกใช้ในราชสำนักซึ่งเป็นพื้นที่ของสถาบันกษัตริย์จำนวนมากนั้นได้อ้างอิงกับกฎหมาย

ตราสามดวงที่เป็นความรู้จากสถาบันกฎหมายปรากฏในเวลาเดียวกัน ขณะเดียวกันกฎหมายดังกล่าวก็ผนวกเอาตำราธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นตำรากฎหมายจากสถาบันพุทธศาสนาที่นำมาจากอินเดีย ผนวกเอาไว้อยู่ในหมวดแรกของกฎหมายตราสามดวงด้วย นอกจากนี้ยังกำหนดบทบาทหน้าที่ของสถาบันพราหมณ์ที่มีอำนาจอยู่ในราชสำนักที่ใช้ความรู้จากตำราพรหมชาติและตำรานารลักษณ์ในการทำนายปรากฏการณ์ของสังคมขณะนั้นผนวกร่วมกันในหมวดของกฎหมายเทียรบาล ซึ่งพบได้จากตัวอย่างของการเชื่อมโยงความรู้เรื่องเพศผ่านพื้นที่การสื่อสารต่างๆ ได้จากบทเสภาขุนช้างขุนแผนที่กำหนดให้นางสร้อยฟ้ากับนางศรีมาลาพิสูจน์ความสัตย์ ซึ่งปรากฏในกฎหมายตราสามดวงในสมัยรัชกาลที่ 1 หมวดที่ว่าด้วยลักษณะดำเนินาถุไฟในกรณีที่ต้องการพิสูจน์ความถูกต้องระหว่างบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดโดยไม่มีพยานรู้เห็น และกรณีพราหมณ์ในราชสำนักได้ใช้ตำรานารลักษณ์เพื่อทำนายคุณลักษณะของผู้หญิงที่ดีและไม่ดีต่อนางศรีมาลาและนางสร้อยฟ้า เป็นต้น

ครานั้นพระองค์ผู้ทรงภพ
พระจึงถามศรีมาลาไม่ช้าที่
จะต้องหาความจริงด้วยสิ่งสัตย์
ดูเห็นดีแต่ที่น้ำกับไฟ

ฟังจบเค้ามวลเป็นถั่ววนถี้
เขี่ยมิ่งนี้จะว่าประการใด
หรือจะขัดว่าพิสูจน์นั้นไม่ได้
นั้นแลจะได้เห็นจริงจิง

(บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน, 2555, น. 1188)

นางสร้อยทองต้องลักษณะนัก
แต่สร้อยฟ้าคูจริตกระบิดกระบวน
ดูท่าทางอย่างเรือต้องระลอก
กระหม่อมฉันเกรงจะขัดพระอัชชา

นรลักษณ์งามดีถั่ววน
เห็นไม่ควรที่จะเคียงพระบาท
กลับกลอกกลิ้งกลมคมหนักหนา
เหมือนทรงม้าที่พยศต้องคดไว้

(บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน, 2555, น. 923)

1.2. สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่กรอบความรู้เรื่องเพศแบบเดิม จากศาสนาเริ่มปะทะกับกรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากวิทยาศาสตร์ตะวันตกที่อาศัยมนุษย์ (Man) เป็นศูนย์กลางของการจัดการความรู้ โดยการเปิดเข้าสู่กรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากวิทยาศาสตร์ตะวันตกที่อาศัยมนุษย์ เป็นศูนย์กลางของการจัดการ ความรู้ที่ปรากฏตัวขึ้นอย่างเด่นชัดหลังการตกลงสนธิสัญญาเบาว์ริง เมื่อ พ.ศ. 2398 ในรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา โดยกรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากวิทยาศาสตร์ซึ่งสนับสนุนความรู้เรื่องเพศจากชีววิทยา เศรษฐศาสตร์ และสนับสนุนแนวคิดเสรีนิยมและมนุษยนิยมแบบใหม่จากตะวันตกได้รับการสนับสนุนจากสถาบันที่มีอำนาจของสังคมไทยในช่วงรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย แต่ความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากตะวันตกนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศในสังคมไทยขณะนั้นโดยทันที แต่อาศัยระยะเวลาที่ยาวนานจากการเริ่มต้นปรากฏของความรู้เรื่องเพศแบบใหม่มาถึงจุดที่กรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่นั้นได้เข้าครอบครองความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศของคนในสังคมไทยอย่างสมบูรณ์ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนที่สุดหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแรก ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงมีลักษณะของรอยแตก (Break) ที่ใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงกรอบความรู้เรื่องเพศแบบเดิมจากศาสนา มาสู่กรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่แบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งน่าจะใช้เวลาประมาณเจ็ดสิบถึงแปดสิบปีโดยประมาณ

1.3. สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันที่กรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่แบบวิทยาศาสตร์ตะวันตกที่อาศัยมนุษย์ (Man) เป็นศูนย์กลางของการจัดการของความรู้อย่างแท้จริง โดยกรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากความรู้วิทยาศาสตร์ตะวันตกที่อาศัยมนุษย์ (Man) เป็นศูนย์กลางของการจัดการความรู้ได้กลายเป็นกรอบความรู้ในสังคมไทยโดยสมบูรณ์พร้อมกับการปิดตัวลงอย่างแท้จริงของกรอบความรู้แบบเดิมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่เป็นความรู้จากศาสนาที่อาศัยการจัตระเบียบ (Order) ไปพร้อมกันด้วย ความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากตะวันตกนี้ได้ปรากฏอยู่ใน ความรู้เรื่องเพศแบบวิทยาศาสตร์ทั้งชีววิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ ที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้นในสังคม เช่นเดียวกับแนวคิดเสรีนิยมและมนุษยนิยมแบบตะวันตกที่สนับสนุนให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงมีอิสระในชีวิตและสามารถ

แสวงหาความสุขที่หลากหลายในทางโลกมากยิ่งขึ้นด้วย

2. เพลงไทยประเภทต่างๆ ที่เป็นพื้นที่ของการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศในสังคมไทย

เมื่อทำการศึกษายาทเพลงไทยประเภทต่างๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2555) จากระเบียบวิธีแบบโบราณคดี (Archaeology) ของความรู้โดยใช้เนื้อเพลงไทยเหล่านั้นในการศึกษาการปรากฏขึ้นบนพื้นผิวของความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ชายหญิง ผลที่ได้คือ เพลงไทยในแต่ละประเภทยุคแล้วแต่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศในฐานะที่เป็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเองในฐานะผู้ชายและผู้หญิง รวมทั้งเป็นแหล่งอ้างอิงต่อการปฏิบัติต่อกันระหว่างเพศ โดยบทเพลงนั้นมีฐานะเป็นที่บรรจุของข้อเขียนที่แสดงความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศของคนในสังคมไทยในแต่ละช่วงเวลาและทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศเหล่านั้นให้แก่ผู้ฟังได้โดยไม่รู้สึกรู้สียงขณะเดียวกัน บทเพลงไทยในแต่ละช่วงเวลาและแต่ละประเภทยังบรรจุวาทกรรมเกี่ยวกับเพศที่ถูกสร้างจากสถาบันที่มีอำนาจในแต่ละช่วงเวลา ทั้งสถาบันศาสนา สถาบันชาติ สถาบันกษัตริย์ สถาบันเศรษฐกิจ หรือสถาบัน

หญิง.

ก็ต่อสู้ ฯลฯ
ถึงเมียสาวลูกอ่อนนอนผ้าอ้อม
ชายก็ยอมทิ้งได้ ไม่เหลียวหลัง,

ชาย.

ชายก็ยอม ฯลฯ

หญิง.

แม้ไม่ทิ้งหญิงคงส่งเสียงดัง,
และคืนหลังไถ่ถอนนอกเรือนชาน

(บทละครเรื่อง พระร่วง ในบทกลอนละครเรื่อง ขอมคำคืน บทละครเรื่อง พระร่วง บทละครเรื่อง พระเกียรติยศ บทละครเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ชุดแต่งงานพระไวย, 2515, น. 107-108)

เมื่อทำการอ้างอิงกับแนวคิดเรื่องกรอบความรู้ (Episteme) ของ มิเชล ฟูโกต์ แล้วจะพบว่าเพลงไทยประเภทต่างๆ ที่ได้ทำการศึกษาดังแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันนั้นได้ทำหน้าที่เสมือนกับกรอบความรู้ที่ทำหน้าที่ในการกำกับความรู้ ความเชื่อ วิธีคิด

การแพทย์ เป็นต้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเพลงไทยนั้นมีความสำคัญในการปลูกฝังความรู้เรื่องเพศให้แก่คนในสังคมในแต่ละยุคสมัยโดยสามารถยกตัวอย่างได้จากการสร้างคุณลักษณะของผู้ชายและผู้หญิงที่มีความเสียสละซึ่งปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ด้วยบริบทของการเกิดขึ้นของสถาบันชาติและสถาบันทหารที่เป็นแนวคิดแบบใหม่จากตะวันตกขณะนั้นซึ่งมีอิทธิพลสำคัญต่อสถาบันครอบครัวซึ่งไม่จำกัดแค่ผู้ชายที่มีหน้าที่เป็นทหาร แต่ขยายไปถึงผู้หญิงในสถาบันครอบครัวที่เป็นแม่และเมียด้วย ขณะที่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นไม่ปรากฏบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวทำการสนับสนุนการทำสงครามเกิดขึ้นมาก่อน นอกจากนี้สถาบันชาติได้ผนวกเอาทั้งชายและหญิงทั้งหมดในชาติให้ร่วมกันมีบทบาทในการทำสงครามกับต่างชาติในช่วงเวลานี้ โดยผู้ชายมีหน้าที่เป็นทหารเพื่อเข้าสู่การรบขณะที่ผู้หญิงก็ต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนการรบเช่นเดียวกันด้วย ดังนั้นจึงเริ่มพบความจำเป็นในการสร้างความรู้เรื่องผู้ชายและผู้หญิงที่มีความเสียสละปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในช่วงเวลานี้ด้วย

และการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศที่มีความแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัยอย่างแตกต่างกันออกไปโดยบทเพลงต่างๆ ที่ถูกขับร้องจะปรากฏผ่านถ้อยคำหรือข้อเขียนเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ถูกไหลวนอยู่ในสังคมขณะนั้นผ่านการขับร้องร่วมกับการบรรเลงดนตรี

ในฐานะของวาทกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ นอกจากนี้วาทกรรมเรื่องเพศในบทเพลงเหล่านั้นยังทำหน้าที่เป็นแหล่งอ้างอิงเกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศของผู้คนในยุคต่างๆ ไปพร้อมกันด้วย โดยความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ชายหญิงแบบต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลาล้วนเป็นผลมาจากวาทกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องเพศซึ่งถูกไหลเวียนในสังคมไทยช่วงเวลาต่างๆ โดยมีกรอบความรู้เรื่องเพศที่มีคุณลักษณะเฉพาะในแต่ละยุคทำการกำกับเอาไว้ นั่นเอง ยกตัวอย่างเช่น การปรากฏขึ้นของการตั้งคำถามของอิทธิพลของเทพเทวดาในการกำหนดความสัมพันธ์ชายหญิงในสังคมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่เป็นอิทธิพลมาจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่อาศัยการแสวงหาข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าของมนุษย์เป็นหลัก ตามแนวคิดประจักษ์นิยม โดยจะเริ่มพบการตั้งคำถามในการมีอยู่ของเทพเทวดาที่คลบับคาลความรักระหว่างชมพูลาและนางลำหับในบทละครเรื่องเงาะป่าในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของความรู้ทางศาสนาเริ่มสำคัญน้อยลงและเริ่มปรากฏอยู่ในรูปแบบของความเชื่อของแต่ละบุคคล ขณะที่ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ที่อาศัยการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์กำลังเริ่มมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในสังคมไทยช่วงเวลานี้

แสนฉลาด
จะว่าไปใยเล่าถึงเทวา

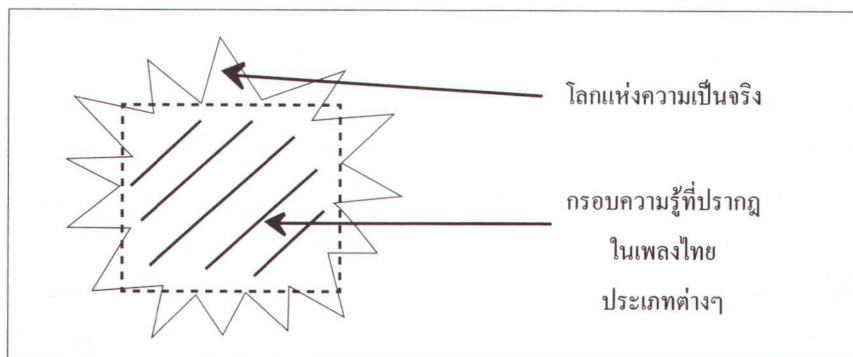
ช่างตัดขาดชอกซอนก่อนว่า
เมื่อไม่เห็นแก่ตาปรากฏมี

(บทละครเรื่อง เงาะป่า, 2553, น. 36-37)

กรอบความรู้เรื่องเพศที่ปรากฏในเพลงไทยประเภทต่างๆ นั้นจะทำหน้าที่เป็นกรอบหรือเป็นขอบฟ้าในทางความคิดและการรับรู้/ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศในช่วงเวลาต่างๆ แม้ว่าเรื่องเพศในโลกแห่งความเป็นจริงจะมีความซับซ้อนและมีแง่มุมที่หลากหลายมากกว่า

ที่ปรากฏในบทเพลงไทยเหล่านั้นก็ตาม โดยความสัมพันธ์ระหว่างโลกของความเป็นจริงและกรอบความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศนั้นสามารถทำการอ้างอิงได้จากแบบจำลองดังนี้ (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 498)

แผนภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลกของความเป็นจริงกับกรอบความรู้เรื่องเพศที่ปรากฏในเพลงไทย

นอกจากนี้เมื่อศึกษาบทบาทของเพลงที่มีต่อความรู้เรื่องเพศแล้วจะพบบทบาทที่สำคัญ 3 ประการคือ

2.1 บทบาทในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศให้แก่ผู้ฟัง

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างสื่อเพลงกับรูปแบบของการสื่อสารอื่นๆ ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศโดยตรงอย่างเช่น สื่อสิ่งพิมพ์อย่างกฎหมาย ตำราทางศาสนาต่างๆ ตำราทางวิชาการแขนงต่างๆ หรือแม้แต่บทละครต่างๆ แล้วพบว่าคุณลักษณะของบทเพลงที่มีการใช้เนื้อร้องที่ค่อนข้างสั้นและมีการขับร้องที่สอดคล้องประสานกับท่วงทำนองที่มีความไพเราะได้ทำให้การถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศมีความง่ายในการสร้างความเข้าใจต่อผู้ฟังมากกว่าการเรียนรู้เรื่องเพศผ่านสื่ออื่นๆ ที่มีเนื้อหาความยาวมากหรือซับซ้อนด้วยภาษาเฉพาะทางทั้งทางศาสนาหรือทางวิชาการ รวมทั้งขาดความน่าสนใจในการใช้ถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศเนื่องจากขาดท่วงทำนองที่สร้างความไพเราะประกอบกับเนื้อหาเรื่องเพศเหล่านั้นด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า บทเพลงไทยประเภทต่างๆ นั้นมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศให้แก่ผู้ฟังในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสมมากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะสื่อพิมพ์ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศโดยตรง

นอกจากนี้จะพบว่าแก่นหรือความคิดในเรื่องเพศที่ปรากฏในเพลงประเภทต่างๆ ในแต่ละยุคสมัยนั้นล้วนแล้วแต่ทำหน้าที่สำคัญในการแสดงทัศนคติ มุมมอง หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ชายหญิงที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาซึ่งคนในสังคมไทยในช่วงเวลานั้นสามารถทำการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศเหล่านั้นทั้งการคิดและปฏิบัติต่อตนเองในฐานะของผู้ชายหรือผู้หญิง รวมทั้งสามารถส่งผลไปสู่การแสดงออกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ชายหญิงต่อเพศตรงข้ามในสังคมได้ โดยความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศเหล่านั้นได้ถูกอ้างอิงมาจากตำราความรู้เรื่องเพศต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมไทยช่วงเวลาต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น บทเพลงไทยเดิมที่นำเอาบทหรือจากบทละครหรือบทเสภาในช่วงเวลาเดียวกัน

มาใช้ โดยบทละครหรือบทเสภาเหล่านั้นก็นำความรู้เรื่องเพศมาจากตำราทางศาสนา ตำราพรหมชาติ หรือกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นความรู้เรื่องเพศที่ปรากฏอยู่ในสังคมช่วงเวลาเดียวกันนั่นเอง

2.2 บทบาทถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศซึ่งนำมาจากแหล่งที่มาของความรู้ที่หลากหลาย

เมื่อทำการศึกษาที่มาของความรู้เรื่องเพศทั้งหมดที่ถูกใช้ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันนั้นพบว่าสื่อเพลงสามารถอ้างอิงกับแหล่งที่มาของความรู้เรื่องเพศที่มีความหลากหลายอย่างมาก โดยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นพบความเชื่อมโยงระหว่างบทเพลงไทยเดิมกับบทละครหรือเสภาต่างๆ ที่ถูกแต่งขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน และเมื่อศึกษาถึงที่มาของความรู้เรื่องเพศที่ปรากฏในบทละครหรือบทเสภาเหล่านั้นจะพบความเชื่อมโยงกับเรื่องเพศที่ปรากฏในตำราพรหมชาติ ตำราพุทธศาสนาต่างๆ อย่างเช่น จักรวาลทิปนี โลกทิปการ และโลกบัญญัติ รวมทั้งกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นกฎหมายที่นำมาจากความรู้ทางศาสนาและถูกใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอย่างสอดคล้องกันด้วย ขณะที่เมื่อเข้าสู่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็เริ่มพบกับการอ้างอิงบทเพลงไทยสากลกับวรรณกรรมที่แปลจากต่างประเทศซึ่งนำเอาความคิดเรื่องเพศแบบตะวันตกมาสู่สังคมไทยในช่วงเวลานั้น และเมื่อเข้าสู่ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนถึงปัจจุบันก็พบว่าบทเพลงไทยสากลหรือเพลงไทยสมัยนิยมต่างๆ มีความสอดคล้องกับตำราเศรษฐศาสตร์ ตำราชีววิทยา หรือตำราจิตวิทยา นอกจากนี้ยังพบว่าบทเพลงเหล่านั้นมีความสอดคล้องกับกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศตั้งแต่รัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา หรือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมวดที่ว่าด้วยครอบครัวด้วยเช่นเดียวกัน

เหตุที่บทเพลงมีที่มาจากแหล่งความรู้ที่มีความหลากหลายอย่างมากเช่นนี้ น่าจะมาจากคุณลักษณะที่สื่อเพลงสามารถถูกถ่ายทอดได้จากบุคคลในสังคมที่มีความหลากหลายเนื่องจากเป็นสื่อที่อาศัยต้นทุนการผลิตต่ำ และคนในสังคมไทยทุกกลุ่มสามารถทำการ

ประพันธ์หรือถ่ายทอดผ่านการขับร้องบทเพลงเหล่านั้นได้ง่ายกว่าสื่อประเภทอื่นๆ อย่างเช่นสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ที่ใช้ต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูง ซึ่งบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่านั้นจึงจะมีอำนาจในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศผ่านสื่อเหล่านั้นได้ ขณะที่สื่อเพลงนั้นบุคคลที่เป็นตัวแทนจากสถาบันทางสังคมต่างๆ สามารถทำการผลิตบทเพลงเหล่านั้นได้ โดยจะพบว่าเมื่อทำการแบ่งประเภทของบุคคลตามสถานะทางเศรษฐกิจแล้วจะพบว่าคนทุกชนชั้นไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูง (เพลงไทยเดิมหรือเพลงไทยสากลในช่วงรัชกาลที่ 6 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง) ชนชั้นกลาง (เพลงไทยสมัยนิยม) หรือชนชั้นล่าง (เพลงพื้นบ้านหรือเพลงลูกทุ่ง) ก็สามารถทำการผลิตบทเพลงที่แสดงความรู้เรื่องเพศตามรูปแบบของชนชั้นตัวเองได้ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงถือว่าสื่อเพลงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศที่นำมาจากแหล่งที่มาของความรู้เรื่องเพศที่มีความหลากหลายได้มากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ ที่ใช้ต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า

2.3 บทบาทในการเป็นแหล่งอ้างอิงความรู้เรื่องเพศเกี่ยวกับการปฏิบัติของปัจเจกบุคคล

จากการที่บทเพลงไทยประเภทต่างๆ ได้ทำหน้าที่ในการสอดแทรกความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ชายหญิงที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งเมื่อศึกษาเนื้อร้องของเพลงเหล่านี้ด้วยระเบียบวิธีแบบโบราณคดีทำให้พบความเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคมในช่วงเวลาต่างๆ ได้ด้วยเช่นเดียวกัน จากผลการศึกษาเนื้อร้องประเภทต่างๆ ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ชายหญิงในเพลงไทยประเภทต่างๆ นั้นมีความสัมพันธ์ร่วมกันกับสถาบันที่มีอำนาจต่างๆ และกลยุทธในการสร้างความรู้เรื่องเพศในแต่ละช่วงเวลาเสมออย่างไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้ ดังนั้นบทเพลงจึงทำหน้าที่เป็นแหล่งอ้างอิงความรู้เรื่องเพศเกี่ยวกับการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลที่สอดคล้องกับค่านิยมเรื่องเพศที่สถาบันที่มีอำนาจในการสร้างและกำหนดความรู้ในช่วงเวลานั้นต้องการเสมอ แต่เนื่องจาก

การเปลี่ยนแปลงของกรอบความรู้เรื่องเพศระหว่างกรอบความรู้เดิมจากศาสนาที่อาศัยการจัดระเบียบในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นมาสู่กรอบความรู้เรื่องเพศแบบใหม่ที่เป็นวิทยาศาสตร์ในยุคปัจจุบันที่วางมนุษย์เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ได้ปรากฏรอยแตกระหว่างกรอบความรู้ขนาดใหญ่ที่ใช้เวลาหลายสิบปีในการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ของการสร้างความรู้เรื่องเพศ รวมทั้งการประสานกันของเครือข่ายของสถาบันอำนาจในการสร้างและกำหนดความรู้เรื่องเพศที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลานั้นใช้เวลาสำหรับการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างยาวนาน ทำให้การสังเกตความแตกต่างของความรู้เรื่องเพศที่ปัจเจกบุคคลใช้ในการอ้างอิงสู่การปฏิบัติในชีวิตนั้นไม่สามารถเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้คนสังคมแทบไม่สามารถสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงของความรู้เหล่านั้นได้มากนัก

เนื่องจากบทเพลงประเภทต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันและมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้ชาย ผู้หญิง และความสัมพันธ์ประเภทต่างๆ ที่หลากหลาย ตั้งแต่ความสัมพันธ์ชายหญิงก่อนการแต่งงาน คนรัก หรือคู่เมีย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือความสัมพันธ์แบบทางเลือกที่สังคมไม่ให้การยอมรับในฐานะค่านิยมหลัก เช่น ความสัมพันธ์แบบชายรักชาย ความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิง ความสัมพันธ์ทางเพศแบบชั่วคราวหรือความสัมพันธ์แบบกิ๊ก บทเพลงจึงทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องเพศในฐานะการสร้างความจริงเกี่ยวกับเรื่องเพศในฐานะที่เป็นประสบการณ์โดยอ้อมให้ปัจเจกบุคคลได้ทำการเรียนรู้เรื่องเพศโดยไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ในความสัมพันธ์หรือการได้รับคุณค่าของความเป็นชายหรือความเป็นหญิงเหล่านั้นโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น เพลงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ชายหญิงของผู้ใหญ่นั้นสามารถทำให้ผู้ชายและผู้หญิงในวัยเด็กสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความสัมพันธ์ชายหญิงของตนเองในอนาคต รวมทั้งนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการตนเองให้เป็นไปตามค่านิยมของความเป็นชายและความเป็นหญิงในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างเหมาะสม โดยผลของการศึกษาเกี่ยวกับความงามรูปแบบต่างๆ

ทั้งของผู้ชายและผู้หญิงได้แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลาตามความสัมพันธ์กับสถาบันที่มีอำนาจในช่วงเวลานั้นซึ่งสร้างคุณค่าให้เหมาะสมกับการธำรงรักษาอำนาจของสถาบันตนเองอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้นเมื่อบทเพลงที่ให้ความรู้เรื่องเพศเหล่านี้ถูกบรรเลงให้คนในสังคมรับฟังหรือถูกขับร้องโดยแต่ละบุคคล ครอบคลุมความรู้เรื่องเพศที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัยจะเริ่มถูกติดตั้งให้แก่คนในสังคมซึ่งทำการกำกับความคิดหรือมุมมองเกี่ยวกับเรื่องเพศที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมได้อย่างที่ปัจเจกบุคคลเหล่านั้นไม่สามารถรู้สึกตัวได้เลย

unสรุป

“ครอบคลุมความรู้เรื่องเพศสภาวะในเพลงไทย” เป็นงานศึกษาที่มีจุดยืนในการทำความเข้าใจขอบฟ้าทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ปรากฏผ่านบทเพลงไทยในช่วงเวลาต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเป็นชาย ความเป็นหญิง และความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงในสังคมไทยแต่ละยุคสมัย โดยความรู้เรื่องเพศของสังคมไทย

ได้รับอิทธิพลจากครอบคลุมความรู้เรื่องเพศสองแบบ คือ ครอบคลุมความรู้เรื่องเพศแบบเดิมจากศาสนาที่อาศัยการจัดระเบียบซึ่งปรากฏในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และครอบคลุมความรู้เรื่องเพศแบบใหม่จากวิทยาศาสตร์ตะวันตกที่อาศัยการจัดวางมนุษย์เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งเข้ามาสู่สังคมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา และมีอำนาจสูงสุดตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ครอบคลุมความรู้เรื่องเพศจะแสดงความสัมพันธ์กันของพื้นที่ของการสื่อสารซึ่งทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ซึ่งได้แก่เพลงไทย คำราควรรู้ต่างๆ รวมถึงงานเขียนต่างๆ ที่อ้างอิงเกี่ยวกับเรื่องเพศ สถาบันที่มีอำนาจในการสร้างและกำหนดความรู้เรื่องเพศ และกลยุทธ์ของการสร้างความรู้เรื่องเพศในรูปแบบที่ถูกยอมรับว่ามีเหตุผลและมีอำนาจในการอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศโดยทั้งสามองค์ประกอบนี้ต่างมีสัมพันธ์ร่วมกันในสังคมไทยในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งสามารถพบได้จากบทเพลงไทยประเภทต่างๆ ผ่านระเบียบวิธีการศึกษาแบบโบราณคดีของฟูโกด์นั่นเอง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสาร*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- จตุรงค์ ดวงมณี. (2539). *การวิเคราะห์กระบวนการสื่อความหมายในมิวสิกวิดีโอเพลงไทยสากลของบริษัท แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน)*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault)*. กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- นันทา วีรวิทยานุกูล. (2541). *การวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ.2525-2540*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภา จิรภัทร์. (2539). *การควบคุมเรื่องเพศในผู้หญิงไทยปัจจุบัน: กรณีศึกษาการควบคุมเรื่องเพศในวัยรุ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สาขาวิชามานุษยวิทยา, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตา ชูโต. (2539). *การวิเคราะห์บทบาทหญิงชายในหนังสือเรียนภาษาไทย ระดับประถมศึกษา: รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ, ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัลพงค์ สุวรรณวาทิน. (2536). *ตรรกวิทยาการบริโภคกับการสร้างสรรค์มิวสิกวิดีโอเพลงไทยสากล : กรณีศึกษามิวสิกวิดีโอของบริษัท แกรมมี่ เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มิตรภรณ์ อยู่สภาพร. (2539). *การสร้างภาพความเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ผ่านบทเพลงไทยสมัยนิยม ระหว่างปีพ.ศ.2527-2539*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณุช จรุงรัตนางค์. (2551). *การวิเคราะห์เพศสถานะในพระอภัยมณี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สาขาวิชาสตรีศึกษา, วิทยาลัยสหวิทยาการ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชา สันทนาประสิทธิ์. (2543). *การนำเสนอภาพความเป็นชายในภาพยนตร์ไทยระหว่างปีพ.ศ.2541-2542*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์.
- ศรุตta แจ็งสว่าง. (2550). *เพลงฮิปฮอปกับความเป็นผู้หญิง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะวารสารศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. London: Tavistock Publications.
- Gutting, G. (2005). *Foucault : a very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Horrocks, C. and Jevtic, Z. (2004). *Introducing Foucault*. Cambridge: Icon Books.
- Lamont, C. (1949). *Humanism as a philosophy*. New York: Philosophical Library.

